

ΕΘΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

ΥΜΝΟΣ¹

Μέσος ἀπλώνει τὰ κλάδη τὸ δέντρο στὸν ἄερα,
Μὲν κλαστή, ἰδὼ πρὸς καὶ μὴν προσμύειας γλῶσσιν·
Γιατὶ τὰ φύλλα ἄν εἴν' πολλὰ, σὶ καὶ τὸ φύλλον ποιεῖται·
Τὸ φύλλο δέντρο ἐλάττωρον κ' ἡγελοῦν κ' ἀστέρηται.

ΣΟΛΩΜΟΣ (Ἀρχαῖον ποιητικὸν ἀποσπάσμα)

Χαῖρε! δέντρο κ' Ἐσὺ φύτεψες,
Δέντρο πότισες, ποιητῆ!
Γλῶσσα, στίχο, ἰδέα, τὸν ἔρωτα,
Μὲς τὰ πρόσφρες Ἐσὺ!

Χαῖρε! δέντρο βαθειὰ φύτεψες,
Δέντρο πότισες ἄδρά,
Ὅπου φύλλο, δροσιὰ στάλαξες,
Καὶ ψυχὴ καὶ δροσιὰ.

Καὶ τὸ δέντρο εἶν' ἓνα ἴσκιωμα,
Καὶ τὸ δέντρο εἶν' ἓνα φῶς,
Ζήλεψε ὁ δρυμὸς τὸ ἴσκιωμα,
Καὶ τὸ φῶς ὁ αὐγερινός.

Καὶ τὸ δέντρο εἶναι σὰν ἄγαλμα
Ποῦ ἱστορίζει πιά πιστὰ
Τῆ δικῆ σου αἰωνοστυλιωτῆ
Ριζωμένη ζωγραφιά.

Ἄπὸ τὸ λαμπρόφωτο ἴσκιωμα
Ὅσοι ἀλλόφυλοι μακριὰ!
Ἢ κιῶρα ἄς γίνῃ βούνευρο
Κι' ὁ ἀπαλὸς ψαλμὸς χτυπιὰ.

Μακριὰ ὅσοι στήτατε εἰδωλα
Τ' ἄσκημα καὶ τ' ἀδειανά,
Καὶ ὅσοι Τούρκου σπλάγχνα κρύβετε
Καὶ ὅσοι λογισμὸ ραγιὰ.

Πέρα στὸ λαμπρόφωτο ἴσκιωμα,
Τί γυρεύετε, ὄχλοι, ἐσεῖς;
Τῆς τυφλῆς ἡμέρας σας πόδισμα
Νὰ ὁ αἰτὸς καὶ ὁ θεριστής!

Μὲ τὸ αἶμα τῶν Ἀρχιλοχων
Καὶ τῶν Πίνδαρων, ὁ αἰτὸς·
Ἢ χαρὰ τοῦ τὰ μεγάλωσε
Τὰ φτερούγια καὶ ὁ θυμὸς.

Καὶ εἶν' ὁ θεριστής, Πρωτόφαντα
Καὶ ὅλα κόβοντας ἐκεῖ
Τᾶνθια στὸ νησί τ' ὀλόανθιο
Ποῦ πρωτόειδε τῆ ζωῆ.

Φόρεμα ἀπριλιάτικο ὕφανε
Γιὰ νὰ ντύσῃ τὴν τρανὴ
Τῆ μητέρα Μοῦσα ποῦ ἔσπερε·
Τὸ γυμνότατο κορμί.

Ὅμως μέσα στοὺς ἀνθρώπους
Ψάχνοντας τοῦ ὀραίου νησιῶ,
Ἦρε κάπου, καὶ τὸ μάλωξε
Τὸ φαρμάκι ἐνὸς φιδιοῦ.

Καὶ σατίττες μέσα του ἔθαψε,
(Τί γυρεύετε, ὄχλοι, αὐτοῦ;)·
Γιὰ τὸ σάλωμα τοῦ ἀνάξιου,
Γιὰ τὸ κοίμισμα τοῦ ὄκνου.

Μῆτε δάσκαλοι κοντόφωτοι
Καὶ μῆτε ἄσοφοι σοφοί
Ὅπου φύτεψες καὶ πότισες
Καὶ ὅπου ἐπλασες Ἐσὺ.

Καὶ μῆτε ὅσοι μεσ' στὸν ὕπνο τους
Τάραξαν ἱεροὺς νεκροὺς
Χέρια ἀπλώνοντας ἀταίριαστα
Στοὺς ὀραίους ἀρχαίους θεοὺς.

Καὶ μῆτε αὐτὸς ποῦ ἐσὲ ψευτίζοντας
Τ' ὄνομά σου διαλαλεῖ,
Σὰν τὸ ψεύσιμα τοῦ ἀγνότατου
Ἄπὸ τὸν πραγματευτή.

Καὶ οὔτε δημοκόπου δῖγνωμο
Κραῆξιμο, οὔτε τοῦ πεζοῦ
Τὸ λαγάνισμα τ' ἀνήμπορο
Γιὰ τ' ἀνέβα τοῦ βουνοῦ.

Καὶ τῆ σκέψῃ ὅσοι γαυγίζουσε,
Σὰν τὸν ξένο τὰ σκυλιὰ,
Μακριὰ ἀπὸ σέ! κ' οἱ ἀκάθαρτοι
Κ' οἱ παράταιροι μακριὰ!

Πεζοδρόμοι ἢ καβαλλάρηδες
Τοῦ ὄνειρου ἢ τῆς ζωῆς,
Πρὸς τὰ πάτητα ἀνεδάσματα,
Ἐξω ἀπὸ τῆ ρούγα, ἐσεῖς.

Μόνο ἐσεῖς ἐλᾶτε! μέσα σας
Ὅσοι ἀκοῦτε κάτι τί,
Μικρὸ, μέγα, ἀπὸ τῆ δύναμη
Τοῦ ρυθμοῦ τοῦ νικητῆ.

Ὅσοι ἀντιφεγγίσματα εἶσατε
Τοῦ πατέρα ἡλίου Ρυθμοῦ
Ποῦ ἁρμονίζει καὶ τ' ἀταίριαστα
Καὶ τὸ φῶς κυλάει παντοῦ.

Μόνο ἐλᾶτε ὅσοι λατρεύετε
Στ' Ἄγιο Βῆμα τῆς ψυχῆς
Τὴν Ἑλλάδα τῆς ἀθάνατης
Ὅλοζώντανης ζωῆς!

¹ Τὸν ὕμνον τοῦτον ἀπέστειλεν ὁ ποιητὴς εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τὴν ὀργανώσαντες τὸν ἐν Χακύνθῳ πανηγυρισμὸν τῆς ἐκατονταετηρίδος τοῦ Σολωμοῦ, ἣτις προσεκάλεσεν αὐτὸν νὰ μετὰσχῃ τῶν περὶ Σολωμοῦ διαλέξεων.

Τὴν Ἑλλάδα ποῦ ξανάρχεται
Νέα πρὸς νέα σὰν τὰ παλιὰ
Καὶ τὰ ἔργα πλάθει ἀπόκοτα
Μὲ τὰ κλέφτικα σπαθιά.

Τὴν Ἑλλάδα ποῦ ξανάρχεται
Νέα πρὸς νέα σὰν τὰ παλιὰ,
Καὶ τὸ Λόγο πλάθει ἀδούλωτα
Μὲ τὴν κλέφτικη λαλιά.

Τὴν Ἑλλάδα ποῦ ξανάφεξεν,
Ἀντιόπη ἥρωική,
Μέσ' ἀπ' τῆ μισολογγίτισσα
Νέα φωτοκαμένη γῆ.

Τὴν Ἑλλάδα ποῦ ξανάνθισεν,
Καλλιόπη ἁρμονική,
Νέα μέσ' ἀπὸ τ' ὄλοσάνθο
Πολυκέλαδο νησί!

Καὶ δοξάστε Τον! Ὁλόγυρα
Σὲ μιὰ πλάση νέα γλωρῆ
(Ὡ τὰ ρεῖθρα γλυκαφλοίσβιστα
Κ' οἱ ἔρμοι βράχοι οἱ σιγαλοί!)

Γοίτησε τὸ Μῆριν ἄειδε
Νὰ τοῦ ψάλλῃ μιὰ φωνή,
Καὶ σὲ θεῖα δυὸ μάτια ἐλόσθυστα
Εἶδε νέαν ἀνατολή.

Καὶ εἶδε τὴν Κυθέρεια, γέννημα
Δεύτερη φορά τοῦ ἄφρου,
Καὶ ὀλοτρέμουλο στὰ πόδια της
Τὸ φιλὶ τοῦ φεγγαριοῦ.

Καὶ Ἰλιάδων ἀστραπόφεγγα
Μέσα τοῦ ἄστραψεν ὁ νοῦς
Καὶ στὸν κῆπο ἤρε τ' Ἀλκίνοῦ
Τοὺς ἀγέραστους καρπούς.

Καὶ τὸν Ἔγνο μεγαλόφτερο
Πρωταπόλυσε, ὄχι πιά
Σ' ἐνὸς γέρου Ὀλύμπου ἀπόμακρου
Ἀφροδίτῃ ἢ Ἀθηνᾶ.

Μὰ σ' Ἐσὲ ἀντρεωμένη ρήγισσα
Θεοκατοίκητου βουνοῦ!
Νέον Ὀλυμπο ὀρθοτίναξε
Ἢ ἄβυσσο τοῦ σκλαβωμοῦ!

Σειέται ἡ γῆ καὶ γοργοκίεζται,
Κάθε ποῦ τῆ γῆ πατῆς,
Τὸ νερὸ ἀναβρῦζει ἀθάνατο.
Τὸ νερὸ τῆς λεβεντιάς.

Τοῦ σπαθιοῦ σου ἡ κόψη ἀλάθευτη
Κάθε ποῦ τῆ γῆ μετρᾷς,
Ὁ δειλὸς Καρκαίσκος γίνεται
Καὶ Κανάρης ὁ ραγιάς!

Δός του, Μισολόγγι, τὸ αἶμα σου,
Τῆ φωτιά, Τριπολιτσά,
Τὰ σμαράγδια σας, Ἐφτάνησα,
Καὶ τὰ στάχτη σας, Μ' ἀρά!

Καὶ εἶν' Ἐκεῖνος. Μέσ' στὸ βρόντημα
Τ' ἄξιο τοῦ καρποφυλλιοῦ,
Λειτουργὸς τοῦ Λόγου ἀτάραχος
Καὶ προφήτης τοῦ Ρυθμοῦ,

Ἀποπάνου ἀπ' τὸ τρικύμισμα
Τῆς λεβέντικης ὀργῆς
Τὸν αἰθέρα ὀλόγλαυκο ἄνοιξε
Τῆς Ἰδέας τῆς θεϊκῆς.

Σὺς ἀνέβασαν, ὦ Ἐλεύτεροι,
Ποῦ σὰς ἔσφιγγε ὁ Μπραῖμ,
Στὴν πηγῆ ποῦ δραματίζονται
Τῆς Ἰδέας τὰ Σεραφεῖμ.

Καὶ σὰς ἔδωκεν, ὦ Ἐλεύτεροι,
Ποῦ γτυποῦσε ὁ Κιουταχῆς,
Κάποια βᾶθη νὰ ξανοίγετε
Μὲ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς.

Χαῖρε, ὁ Λόγος! ἔχει δούλευε,
Πάλαθε κ' ἐσύ, σπαθί,
Εἴτε πλάθει, εἴτε στοχάζεται,
Γιὰ τὸ Λόγο τὸν Ποιητή!

Μέσ' στὰ ρόδα ἢ μέσ' στὰ αἶματα,
Ὅπου Ἑλλάδα, ὁ Λόγος Θεός,
Ἢ Ὀμορφιά εἶν' ἢ μοῖρα ἢ δέσποινα
Καὶ τῶν ὅλων ὁ σκοπός.

Καὶ ὅλα ζοῦν καὶ λογαριάζονται,
Σκέψη πράξη, ὀνειρευτά,
Μόνο ἀπὸ τὴν ὥρα ποῦ ἄραξαν
Μακαρία σ' Ἐσὲ Ὀμορφιά!

10 Μαΐου 1902.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΑΙ ΜΕΛΙΣΣΑΙ ΚΑΙ ΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΙ

Κλάδος εὐχυμος τῆς ζωοτεχνίας, ὁ ὁποῖος ἐκ παραλλήλου μὲ τὴν σηροτροφίαν δύναται εὐχερῶς καὶ ταχέως ν' ἀναπτυχθῆ εἰς τὴν χώραν μας εἶνε ἡ μελισσοκομία. Ἀπὸ πάσης ἀπόψεως μάλιστα, καὶ ἰδίως ἀπὸ οἰκονομικῆς, ἥτις εἶνε ἡ στερεὰ βᾶσις οἰαζήποτε ἐπιχειρήσεως, ἡ μελισσοκομία εἶνε προτιμότερα τῆς σηροτροφίας. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι ἡ μία πρέπει ν' ἀποκλείσῃ τὴν ἄλλην· ὑπάρχει τόπος καὶ διὰ τὰς δύο. Συμβαίνει μάλιστα παρ' ἡμῖν, ὥστε ἐκεῖ ὅπου δύναται νὰ εὐδοκίμησῃ ὁ μεταξοσκώληξ διὰ τὴν ἀφθονίαν μορεοδένδρων, δὲν δύναται νὰ προκόψῃ ἡ μέλισσα ἐνεκεν ἀνεπαρκείας μελιτοπαραγωγῶν φυτῶν. Καὶ τὸ ἐναντίον· εἰς ἄλλας ἐλληνικὰς ἐπαρχίας καὶ ἰδίως τὰς βουνώδεις καὶ εἰς τὰς νήσους, ὅπου οὐδὲ φύλλον μορέας ὑπάρχει, βλαστάνει πλουσία καὶ ἐκλεκτὴ ἢ πρὸς παραγωγὴν μέλιτος πρόσφορος χλωρίς.

Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς προνομίους ἐκεῖνας

ἐλληνικὰς ἐπαρχίας, ὧν ἡ βλάστησις ἐπαρκεῖ καὶ διὰ τοὺς μεταξοσκώληκας καὶ διὰ τὰς μελίσσας καὶ διὰ πᾶν εἶδος κτηνοτροφίας καὶ πᾶν εἶδος καλλιέργειας, καὶ τοιοῦτοι παράδεισοι δὲν εἶνε σπάνιοι εἰς τὴν πατρίδα μας, καὶ ἐκεῖ, λέγω, δύναται τις νὰ διατηρῆ μικρὸν μελισσοτροφεῖον καὶ νὰ παράγῃ συγχρόνως οὐκάδας τινὰς κουκκουλιῶν κατ' ἔτος.

Διότι ἡ μὲν διατροφή τοῦ μεταξοσκώληκος ἀπὸ τῆς ἐκκολάψεως τοῦ κουκκουλοσπόρου μέχρι τῆς περισυλλογῆς τῶν κουκκουλιῶν δὲν παρατείνεται πέραν τῆς τριμηνίας καὶ δὲν ἀπαιτεῖ διηνεκὴ ἐργασίαν, ἀλλὰ μόνον ὥρας τινὰς καθ' ἡμέραν ἀποροφᾷ, ἰδίως ἐν ἀρχῇ, ἡ δὲ διατήρησις κυψελῶν δὲν ἀπαιτεῖ ἐργασίαν περισσοτέραν τῶν 4—5 ὥρων δι' ἐκάστην κυψελὴν εἰς τὸ διάστημα ἐνὸς ἔτους.

Ἄλλ' ἐὰν συγκρίνωμεν καθ' ὅλην αὐτῶν τὴν ἔκτασιν τὴν σηροτροφίαν πρὸς τὴν μελισσοκομίαν θὰ εὐρωμεν ὑπερέχουσαν ταύτην, διότι ἀπαιτεῖ πολὺ μικρότερα κεφάλαια καὶ ἀσυγκρίτως ἑλιγώτεραν προσωπικὴν ἐργασίαν, ἀποδίδει δὲ ἀπὸ πάσης οἰαζήποτε ζωοτεχνικῆς ἢ γεωπονικῆς ἐπιχειρήσεως τὰ μεγαλύτερα κέρδη, ὑπολογιζόμενα ὑπὸ πεπειραμένων μελισσοκόμων εἰς 40—50 %.

Ἐχει δὲ τὸ πρόσθετον προσὸν ἡ μελισσοκομία ὅτι συμβιβάζεται πρὸς ὅλα τὰ ἐπαγγέλματα καὶ αὐτὰ τὰ μὴ ἔχοντα καμμίαν σχέσιν πρὸς τὸν πρακτικὸν βίον. Διὰ τοῦτο εὐρίσκωμεν μεταξὺ τῶν διασήμεων μελισσοκόμων τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης πολλοὺς κληρικούς, κατὰ χιλιάδας δὲ μετροῦνται εἰς ὅλας τὰς πολιτισμένας χώρας οἱ μελισσοτροφῶντες διδάσκαλοι. Ἰδίως ἀρ' ὅτου διὰ τῶν νέων κυψελῶν ἐτελειοποιήθη καὶ ἐξηυγενίσθη, ἀναθεῖσα εἰς ἐπιστημονικὴν περιωπῆν, τοῦ Ἀρισταίου ἢ ἄλλοτε ὅπως ἀγροτικῆ τέχνης, ἐπυκνώθησαν αἱ φάλαγγες τῶν ἀνεπτυγμένων καὶ ὅπως ξένων πρὸς τὴν ζωὴν τῶν ἀγρῶν ἀνδρῶν, (καὶ γυναικῶν ἀκόμη) οἵτινες ἐπεδόθησαν μετὰ στοργῆς εἰς τὴν μελισσοκομίαν καὶ ἀπετέλεσαν ἰσχυρὰ κέντρα πρὸς διάδοσιν αὐτῆς ἀνὰ τοὺς ἀγροτικῶς πληθυσμοὺς.

Ἐταιρεία καὶ σύλλογοι φιλομελισσῶν λειτουργοῦσιν ὄχι μόνον εἰς τὰς πρωτεύουσας τῶν προηγμένων εἰς τὸν πολιτισμὸν χωρῶν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἐπαρχίας αὐτῶν τὰς ἀπωτάτας διακλαδούμεναι. Αἱ προέχουσαι δ' ἐκ τούτων ἐκδίδουσι καὶ εἰδικὰ περιοδικὰ πρὸς διάδοσιν τῶν νέων μεθόδων τῆς μελισσοκομίας καὶ φωτισμὸν τοῦ πολλοῦ κόσμου ὡς πρὸς τὴν χρησιμότητά τῶν μελισσῶν εἰς τὴν γεωργίαν καὶ ὡς πρὸς τὸ ἐπικερδὲς καθόλου τῆς διατροφῆς αὐτῶν.

Ἀληθῶς ποῖαν εὐγενεστέραν ἡμᾶ καὶ τερπνοτέραν καὶ ἐπικερδεστέραν ἐνασχόλησιν κατὰ

τὰς ὥρας τῆς σχολῆς δύναται νὰ εὕρῃ ὁ ἱερεὺς, ὁ διδάσκαλος καὶ οἷος δῆποτε ἄλλος ὑποχρεωμένος ὡς ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματός του νὰ διάγῃ βίον καθιστικὸν καὶ μονότονον;

Μὲ ὀλίγους πῆχαις τόπου, τὸν ὅποιον θὰ εὕρῃ εἰς τὸν κῆπὸν του, εἰς τὸν ἐξώστην του καὶ εἰς τὴν στέγην ἐπὶ τέλους τῆς οἰκίας, καὶ μὲ μίαν ἑκατοντάδα δραχμῶν ἡμπορεῖ νὰ κάμῃ ἀρχὴν μελισσοκομίας ἐγκαθιστῶν 3—4 κυψέλας.

Καὶ ἀπὸ τὰς κυψέλας αὐτὰς ἂν δὲν ἐσοδεύῃ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τόσον μέλι καὶ κηρὸν, ὥστε νὰ πωλῇ, ἀσφαλῶς ὅμως θὰ ἔχη τὸ ἀπαιτούμενον διὰ τὴν οἰκιακὴν χρῆσιν μέλι, τὴν τόσον ὑγιεινὴν καὶ τόσον εὐάρεστον ταύτην τροφήν, ἥτις δὲν διεδόθη ἀκόμη δυ-τυχῶς ὅσον ἐπρεπε εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Μὲ πόσῃν δὲ ὑπερηφάνειαν θὰ ἡμπορῇ ὁ προδευτικός αὐτὸς φιλομελισσὸς ὅσας τις φιλοξενεῖ τινὰ εἰς τὴν τράπεζάν του νὰ παραθέτῃ ἐκλεκτὸν τεμάχιον μελικηρίδος τεχνικώτατα ἀπεσπασμένης ἀπὸ τὸ κινητὸν πλαίσιον νέας κυψέλης!

Καὶ πόσον θὰ τέρεπεται ἐπιδεικνύων εἰς τοὺς ἄλλους ὀπιθοδρομικοὺς καὶ προσκολλημένους εἰς τὰς προγονικὰς παραδόσεις ἀγρότας μελισσοτρόφους τὰς τεραστίαις καὶ πλαισιωμένας χρυσᾶς μελικηρίδας τῆς ἰδικῆς του κυψέλης ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ ἔλεινα καὶ μαυρισμένα κηροῦ καὶ μέλιτος τεμάχια, ὅσα ἡ βάρβαρος μάχαιρα ἀπέκοψεν ὁμοῦ μὲ τὰς μελίσσας ἀπὸ τὸν βυθὸν παλαιᾶς τινος κουβέλας!

Μεταξὺ δὲ πάντων, ὅσοι θὰ ἐπετύγχανον ταῦτα καὶ παρ' ἡμῖν, τὴν πρώτην θέσιν βεβαίως κατέχουσιν οἱ διδάσκαλοι. Δυστυχῶς οἱ ἱερεῖς μας, ἰδίως οἱ τῶν χωριῶν, δὲν ἔχουσι τὴν ἀνάπτυξιν οὔτε τοῦ καθολικοῦ ἀββά οὔτε τοῦ διαμαρτυρομένου πάστορος, καὶ δὲν θὰ πεισθῶσιν εὐκόλως νὰ ἀσχοληθῶσιν εἰς τὴν μελισσοκομίαν, κατὰ τρόπον διάφορον ἀπὸ τοὺς λοιποὺς ἀγρότας.

Μόνον οἱ διδάσκαλοι, ἐὰν διὰ τῆς ἀσκήσεως ἀποικτήσουν καὶ μικρὰν τινὰ δεξιότητα εἰς τὸν χειρισμὸν τῆς κυψέλης καὶ ἐξοικειωθῶσι πρὸς τὰ κέντρα τῶν μελισσῶν, ὄχι τόσον ἐπίφοβα ὅσον νομίζουσιν οἱ ἀμαθεῖς—μόνον οἱ διδάσκαλοι ἔχουσιν ὅλα τὰ προσόντα, ὅπως καταστῶσιν οἱ ἀπόστολοι τῆς μελισσοκομίας ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα.

Ὁ σοφὸς νομοθέτης τοῦ 1835 εἰς τὸν νόμον περὶ δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ νεοεὐκτου Ἑλληνικοῦ Βασιλείου ἀνέγραψε καὶ τὴν μελισσοκομίαν μεταξὺ τῶν πρακτικῶν τεχνῶν, ἐκ τῶν ὁποίων στοιχειώδεις γνώσεις ὤφειλον οἱ διδάσκαλοι νὰ μεταδίδωσιν εἰς τοὺς μαθητάς των. Ἐκτοτε λοιπὸν καὶ πρὶν ἢ ἀκόμη διὰ τῆς ἐφευρέσεως τῆς νέας κυψέλης ἀνέληθ' ἡ τέχνη τοῦ διατηρεῖν μελίσσας εἰς ἡν περιωπῆν ἀνήλθε κατὰ τὴν τελευταίαν εἰκοσαετίαν τοῦ 19ου αἰῶνος, ὁ Ἑλλῆν δημοδιδάσκαλος ἐθεωρήθη ὡς δυνάμενος

νά μεταδίδη πρακτικὰς γνώσεις μελισσοκομίας καὶ ἐπομένως ὡς γνώστης ταύτης.

Ἡ διάταξις ἐκείνη τοῦ νόμου μένει ἀκόμη κοιμισμένη ἐπὶ 67 ἔτη ὡς ἄλλη Βασιλοπούλα τοῦ παραμυθιοῦ καὶ ἀναμένει τὸν ὑπὸ τῆς μοίρας τεταγμένον νὰ τὴν ἐξυπνίσῃ. Καὶ θὰ τὴν ἐξυπνίσῃ, ὅπως ἐξύπνισε μεθ' ὅλην τὴν ἀντίδρασιν ἄλλην σοφὴν διάταξιν περὶ διδασκαλίας τῆς σηροτροφίας εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα καὶ κηπουρικής ἢ ἰσχυρὰ θέλησις μερικῶν ἐπιθεωρητῶν καὶ ἢ εὐγενὲς ἀμιλλα φιλοτίμων δημοδιδασκάλων.

Εἶνε τὸσον εὐκόλον ν' ἀποκτήσωσι τὰ ἀγροτικὰ ἰδίως δημοτικὰ σχολεῖα ἀνὰ μίαν κυβέλην καὶ νὰ τὴν ἐπομελῶνται αὐτοὶ οἱ μαθηταὶ ὀδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ διδασκάλου των. Ἀλλὰ συγχρόνως πρέπει ἡ μελισσοκομία μετ' ἐμπράκτου ἐφαρμογῆς νὰ εἰσαχθῆ εἰς τὰ διδασκαλεῖα καὶ εἰς τὰ ὑποδιδασκαλεῖα, ὥστε ἐκεῖθεν ν' ἀντλῶσιν εἰς τὸ ἐξῆς οἱ διδάσκαλοι ἀρτίως τὰς γνώσεις, τὰς ὁποίας θὰ μεταδώσωσι κατόπιν εἰς τοὺς μαθητὰς των.

Ἐν μικρὸν μελισσοκομεῖον πρέπει νὰ εἶνε τὸ ἀπαραίτητον ἐξάρτημα παντὸς τοιοῦτου ἰδρύματος. Ἄς ἐλπίζωμεν ὅτι ἡ ἀρχὴ θὰ γείνη ἀπὸ τοῦ Μαρμαρῆου Διδασκαλεῖου. Τὰ πλεῖστα διδασκαλεῖα τῆς Γαλλίας καὶ τῶν ἄλλων πολιτισμένων ἐπικρατειῶν διατηροῦσι τοιαῦτα μικρὰ πρότυπα μελισσοκομεῖα.

Ἐκεῖθεν ὁ διδάσκαλος ὄχι μόνον θὰ διδάχῃ τὴν φυσικὴν ἱστορίαν τῶν μελισσῶν καὶ τὴν τέχνην τοῦ παράγειν μέλι καὶ κηρὸν διὰ τῆς συντηρήσεως μελισσῶνος, ἀλλὰ καὶ θὰ ἀγαπήσῃ τὰ μικρὰ αὐτὰ ἐργατικά ἐντομα καὶ θὰ θελήσῃ πιθανῶς κατόπιν αὐτὸς ὁ ἴδιος νὰ ἐπιδοθῆ μετὰ στοργῆς εἰς τὴν μελισσοκομίαν, διαθέτων εἰς τερπνὴν καὶ ὠφέλιμον ἐνασχόλησιν τὰς ὥρας ὅσας θὰ κατέτριβεν εἰς ἀργολογίαν καφενείων καὶ ποτοπωλείων.

Εἰς τὰ ἀριστα ἀγγλικά λυκεία ὑπάρχουσι καὶ ὀρνιθῶνες καὶ μελισσοκομεῖα, οἱ δὲ μαθηταὶ ὄχι μόνον ἐπιμελοῦνται ταῦτα, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ἰδίων χειρῶν κατασκευάζουσι καὶ ἐπισκευάζουσι ὅλα των τὰ ἐξαρτήματα. Ἐν φυλλεμετρήσῃ τις τὸ πολύκροτον περὶ ἀγγλικῆς ἀγωγῆς σύγγραμμα τοῦ Γάλλου Δεμολέν θὰ εὕρῃ εἰκόνα ἐκ φωτογραφίας παριστώσαν ἀγγλόπαιδᾶς ἰδιοχειρῶς οἰκοδομοῦντας περίπτερον πρὸς στεγασμὸν τῶν κυβελῶν τοῦ σχολεῖου των.

Διὰ νὰ φθάσωμεν εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ καὶ ἡμεῖς θὰ παρελθῶσι πολλοὶ κύκλοι ἡλίου καὶ σελήνης. Καὶ δὲν ἐννοῶ βεβαίως ὡς ποθητὸν σκοπὸν τῆς ἐθνικῆς ἀγωγῆς μόνον τὴν ὑπὸ τῶν μαθητῶν τῶν σχολείων οἰκοδομὴν μελισσῶνων. Ὅχι βέβαια! Ἄλλ' εἶνε τοῦτο ἐν τῶν χαρακτηριστικῶν τῆς ἀνατροφῆς καὶ παιδείσεως, ὅπως ἐννοοῦσι ταύτην οἱ Ἀγγλοσάξωνες, τῆς ἀνατροφῆς

καὶ παιδείσεως, διὰ τῆς ὁποίας μορφοῦνται ὄχι ἀπλῶς ἄνθρωποι γραμματισμένοι, ἀλλ' ἄνδρες ἱκανοὶ νὰ ἀγωνισθῶσιν εἰς τὸν στίβον τοῦ δυσχεροῦς βίου καὶ ν' ἀναδειχθῶσι νικηταί.

Εὐτυχῶς ἤρχισε νὰ πνέῃ καὶ ἐπὶ τῆς ἰδικῆς μας σχολικῆς παιδείσεως αὐρα τις ἐλαφρὰ σκοπιμότητος καὶ πρακτικότητος, ἥτις βαθμηδὸν θὰ καταστῇ ἰσχυρὸς ἄνεμος φέρων τὴν ἑρῶσαν καὶ τὴν ἀναψυχὴν εἰς τὰ πληκτικὰ ἀκόμη καὶ σχολαστικὰ διδάκτῆρά μας. Ὁ ἄνεμος αὐτὸς θὰ σαρώσῃ ὡς ἄχυρα μερικοὺς ἀχρήστους γραμματικούς κανόνας καὶ μερικὰ ἀκατάληπτα ἠθικολογήματα καὶ θὰ ἀφήσῃ τόπον ἐλεύθερον διὰ νὰ βλαστήσῃ ἡ ἀμπελος, νὰ πλέξῃ τὸν βόμβυκά του ὁ μεταξοσκώληξ καὶ νὰ οἰκοδομήσῃ τὰς μελικηρίδας τῆς ἡ μέλισσα εἰς τοῦ σχολεῖου τὸν περίβολον.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

Ἀπὸ τοῦ παρόντος φυλλαδίου τῆς «Ἐθνικῆς Ἀγωγῆς» ἀρχίζομεν τὴν δημοσίευσιν σειράς κεφαλαίων ἐκ τοῦ θαυμασίου ἔργου τοῦ Τζῶν Λῶμπος «Αἱ ἀπολαύσεις τῆς ζωῆς», τὸ ὁποῖον ἀριθμεῖ ἐν Ἀγγλίᾳ πολλὰς δεκάδας ἐκδόσεων, μεταφράσθη δὲ ἤδη εἰς πλείστα εὐρωπαϊκὰ γλώσσας. Τὰ κεφάλαια ταῦτα ἐνῶ ἔχουν ἐνότητα μεταξύ των καὶ ἀποτελοῦν ἐν συνόλῳ ἁρμονικόν, εἶνε συγγένως καὶ αὐτοτελῆ ἕκαστον δύναται νὰ ἀναγνωσθῆ χωριστὰ καὶ μόνον. Ὁ διάσημος Ἀγγλος συγγραφεὺς τὸ πρῶτον ἐπραγματεύθη τὸ θέμα του εἰς σειράν διαλέξεων ἐν τῷ Κολλεγίῳ τῶν ἐργατῶν τοῦ Λονδίνου, κατόπιν δὲ ἀπήρτισεν ἐξ αὐτῶν ὀγκῶδες βιβλίον. Τὴν μετάφρασιν ἐπιλοτέγησεν ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀποκατεστημένος λόγιος ἀρχίατρος τῶν Ἀνατολικῶν Σιδηροδρόμων κ. Θ. Φλωρᾶς, μεταφραστὴς καὶ ἄλλου ἔργου τοῦ Λῶμπος, τῆς «Χρήσεως τοῦ βίου» λαβὼν τὴν ἄδειαν τῆς μεταφράσεως ἀμφοτέρων παρὰ τοῦ συγγραφέως. Σ. τ. Δ

ΑΙ ΑΠΟΛΑΥΣΕΙΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

ΤΟ ΚΑΘΗΚΟΝ ΤΗΣ ΕΥΤΥΧΙΑΣ

Δὲν εὐδύνει δὲ προσηλὸν θυσίαν, ἀλλ' εὐτυχίαν διὰ πάντας, μάλιστα δὲ διὰ τὸν Θεὸν τὸν ἴσι τοῦτο ἡμᾶς κατασκευάζοντα. ΕΒΙΚΤΗΤΟΣ

Ἡ Ζωὴ μας εἶνε ἀγαθὴ καὶ τὸ πρῶτον χρεὶς τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸ ἄπειρον ἴσθιν προελθεῖν, εἶνε ἡ εὐγνωμοσύνη. ΕΞΕΝ. ΠΕΝΑΝ

Μεγά εὐεργέτημα εἶνε ἡ ζωὴ, οἱ περισσύτεροι δὲ ἀπὸ ἡμᾶς, ὅταν ἡλικιωθῶμεν, ἐρωτῶμεν φυσικὰ τὸν ἑαυτὸν μας, τί ἠμποροῦσε νὰ εἶνε τὸ κυριώτερον ἀντικείμενον τοῦ βίου μας. Καὶ ὅσοι ἀκόμη δὲν παραδέχονται ὡς ὀρθόν, ὅτι τὸ **μεγαλειότερον καλὸν ἐγκτεται εἰς τὸ μεγαλειότερον ποσό**, θὰ ὁμολογήσουν καὶ αὐτοί, ὅτι ὅλοι ἔχομεν χρεὸς νὰ προσπαθῶμεν με κάθε τρόπον, πῶς νὰ συντελέσωμεν εἰς τὴν εὐδαιμονίαν τῶν ὁμοίων

μας. Ἄλλ' ἠμποροῦμεν ἄρα γε νὰ ἐργασθῶμεν ἐπίσης καὶ διὰ τὴν ἰδικὴν μας εὐτυχίαν; Ἡ ἰδικὴ μας εὐτυχία δὲν πρέπει βέβαια νὰ εἶνε ἡ μόνη μας φροντίς, ἢ δὲ ἐγωιστικὴ αὐτῆς ἐπιδιώξις δὲν εἶνε καθόλου τὸ ὀρθὸν μέσον, με τὸ ὁποῖον θὰ ἠμποροῦμεν νὰ τὴν ἐξασφαλίσωμεν εἰς τὸν ἑαυτὸν μας. Εἰς τὴν ζωὴν μας δυνατόν νὰ ἔχωμεν πολλὰς ἀπολαύσεις, ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ τὰς ἀφινομεν νὰ μᾶς κυριεύσουν, ἐπειδὴ δὲν θ' ἀργήσουν νὰ μᾶς φέρουν θλίψεις καὶ φροντίδας, ἀφοῦ, καθὼς λέγει καὶ ὁ Σενέκας, «εἰς ἐλευσίαν καὶ ἐπικίνδυνον δουλείαν ὑποπίπτει πᾶς ὅστις ἀνέχεται νὰ τὸν κυριεύσουν ἀλληλοδιδόχως ἡ ἡδονὴ καὶ ἡ θλίψις, οἱ δὲ αὐτοὶ σκληροὶ καὶ ἀπατηλοὶ τύραννοι».

Καὶ φρονῶ, με τὴν ἀλήθειαν, ὅτι ὁ κόσμος θὰ ἦτο καλλίτερος καὶ ὠριότερος, ἂν οἱ διδάσκαλοι μας ἐπέμεναν περισσότερο εἰς τὸ νὰ μᾶς διδάξουν τὸ καθῆκον τῆς εὐτυχίας, καθὼς καὶ τὴν εὐτυχίαν τοῦ καθήκοντος, ἐπειδὴ ὅλοι χρεωστοῦμεν νὰ εἴμεθα φαῖδροι, ἂν ὄχι δι' ἄλλο, τοῦλάχιστον ὅμως μόνον καὶ μόνον διὰ τὸν λόγον ὅτι τὸ νὰ εἶνε τις ὁ ἴδιος εὐτυχὴς αὐτὸ εἶνε καὶ ἡ καλλίτερα μέθοδος διὰ νὰ συντελέσῃ καὶ εἰς τὴν εὐτυχίαν τοῦ πλησίον του.

Ὁ καθεὶς θὰ παρετήρησε βέβαια, ὅτι ὁ γελαστός φίλος ὁμοιάζει με ἡλιόλουστον ἡμέραν, οἱ περισσότεροι δὲ ἀπὸ ἡμᾶς ἠμποροῦν, κατὰ τὸ δοκοῦν, νὰ μεταβάλουν τὸν κόσμον τοῦτον ἢ εἰς παλάτιον ἢ εἰς φυλακὴν.

Καὶ με τὴν ἀλήθειαν, πολὺ ἐγωιστικὴν φιλαυτίαν πρέπει νὰ ἔχῃ πᾶς τις, ὅστις παραδίδων τὸν ἑαυτὸν του εἰς τὴν μελαγχολίαν, φαντάζεται ὅτι εἶνε θῦμα τοῦ πεπρωμένου καὶ συλλογίζεται τὰς λύπας του, καὶ μάλιστα ὅταν τύχῃ νὰ εἶνε κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον φαντασιώδης. Συχνὰ πυκνὰ πρέπει νὰ ἐξασκήσωμεν βίαν ἐπὶ τοῦ ἑαυτοῦ μας, διὰ νὰ φανῶμεν φαῖδροι καὶ εὐθυμοι, ἀπαιτεῖται δὲ καὶ ἀρκετὴ τέχνη διὰ νὰ διατηρηθῶμεν εὐτυχεῖς, εἰς τὸ ζήτημα δὲ τοῦτο, καθὼς καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα, πρέπει νὰ ἐπιβλέπωμεν τὸν ἑαυτὸν μας καὶ νὰ τὸν κυβερνώμεν, ἀπαράλλακτα καθὼς θὰ ἐκάμνομεν καὶ διὰ λογαριασμὸν τρίτου. Ἡ χαρὰ καὶ ἡ λύπη εἶνε, τῶ ὄντι, ἀνακατωμένα ἢ μία με τὴν ἄλλην, καθὼς δὲ λέγει καὶ ὁ ποιητὴς Σέλλεϋ «πολὺ συχνὰ θεωροῦμεν τὰ παρελθόντα καὶ τὰ μέλλοντα καὶ στεναζόμεν δι' ὅ,τι δὲν ὑπάρχει πλέον» καὶ ὁ εὐκρινέστερος γέλως κρύπτει μέσα του κάποιαν λύπην, ἀφ' οὗ καὶ τὰ γλυκύτερα ἡμῶν τραγούδια εἶνε ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἐκφράζουν τὰς μελαγχολικώτερας ἐννοίας».

Τὸ ἔθνος μας ἔχει ῥοπήν τινα πρὸς τὴν μελαγχολίαν. Λέγουσιν μάλιστα διὰ τοὺς Ἀγγλους, ὅτι εἶνε μελαγχολικοὶ καὶ ὅταν ἀκόμη εὐθυμοῦν. Ἄλλὰ καὶ ἂν παραδεχθῶμεν τοῦτο ὡς ἀληθές,

ἐγὼ ἐπιθυμῶ νὰ πιστεύσω, ὅτι τοῦτο εἶνε μία παροδικὴ μόνον ἔκφρασις τοῦ χαρακτήρος. Ἐλπίζω ὅτι θὰ ἔλθῃ καιρὸς νὰ ὀνομασθῆ ἡ πατρίς μας, καθὼς ἄλλοτε, ἡ εὐθυμος Ἀγγλία. Εἰς τὴν Ἀνατολήν, ἐκεῖ πρέπει νὰ γυρεύσωμεν τὴν ἀληθινὴν μελαγχολίαν. Καὶ τί ἄλλο εἶνε μελαγχολικώτερον ἀπὸ τοὺς στίχους ἐκείνους τοῦ Ὁμᾶρ Καυγιάμ, με τοὺς ὁποίους ἀρχίζουσι τὰ ποιήματά του; «Μένομεν ἐδῶ κάτω μίαν ἢ δύο κοντὰς ἡμέρας καὶ τὸ μόνον κέρδος μας εἶνε ἡ λύπη καὶ ὁ πόνος. Κατόπιν δὲ πρέπει νὰ φύγωμεν, χωρὶς νὰ ἔχωμεν λύση καὶ τὸ πρόβλημα τῆς ζωῆς, ἐνῶ ἡ λύπη μᾶς κατατρώγει διότι χάνομεν τὴν προσκαιρον αὐτὴν ζωὴν». Ἡ τί ἄλλο εἶνε θλιβερότερον ἀπὸ τὸ ἀνατολικὸν ἐκεῖνο τραγοῦδι; «Εἴμεθα αἱ φωναὶ τοῦ συρίζοντος ἀνέμου, ὁ ὁποῖος θρηγεῖ ζητῶν ἀνάπαυσιν καὶ μὴ δυνάμενος νὰ τὴν εὕρῃ. Ἀλλοίμονον! Ὡσὰν τὴν πνοὴν τοῦ ἀνέμου εἶνε καὶ ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου: μία κραυγὴ, εἰς στεναγμὸς, εἰς θρήνος, μία καταγιγίς, μία πάλη!».

Ἐὰν τοῦτο ἦτο ἀληθές, ἐὰν πραγματικῶς ἡ ζωὴ μας ἦτο γεμάτη ἀπὸ θλίψεις καὶ ἀπὸ ταλαιπωρίας, τότε φυσικὸν θὰ ἦτο βέβαια καὶ ἡ Νιρβάνα—ἡ ἐκμηδένισις τῆς θλίψεως—νὰ γίνῃ ἐπιθυμητὴ καὶ με αὐτὴν ἀκόμη τὴν θυσίαν τῆς συνειδήσεως.

Δὲν ἔχομεν ὅμως ἡμεῖς ἄρα γε τὸ χρεὸς νὰ ἐπιδιώξωμεν ἰδανικὸν διάφορον τοῦτου, ἐλπίδας ὑγιεινέρας, ἀνδρικώτερας καὶ εὐγενεστέρας;

Ἡ ζωὴ μας δὲν εἶνε μόνον νὰ ζῶμεν, ἀλλὰ νὰ ζῶμεν καὶ καλῶς. Μερικοὶ ζοῦν «χωρὶς κἀνένα σκοπὸν καὶ περνοῦν αὐτὸν τὸν κόσμον ἀπαράλλακτα καθὼς τὸ ἄχυρον, τὸ ὁποῖον παρασύρεται ἀπὸ τὸ ρεῦμα τοῦ ποταμοῦ» αὐτοί, λέγει ὁ Σενέκας, δὲν περιπατοῦν, ἀλλὰ τὸ ρεῦμα τοὺς παρασύρει», καὶ ὅμως, καθὼς λέγει καὶ ὁ Ὁμηρος, διὰ στόματος τοῦ Ὀδυσσεῶς, «πόσον εἶνε λυπηρὸν νὰ σταματήσῃ τις, νὰ διακοπῆ πρὶν ἢ ἀποπερατώσῃ τὸ ἔργον του, ν' ἀναπαυθῆ καὶ νὰ μὴ διαλάβῃ εἰς τὸ ἔργον, ὡσὰν τάχα τὸ ν' ἀναπνέῃ τις μόνον θὰ εἴπῃ ὅτι καὶ ζῆ!»¹

Ὁ Γκαίτε μᾶς λέγει ὅτι, ὅταν ἐγίνε τριακοντούτης τὴν ἡλικίαν, ἀπεφάσισε νὰ μὴ ζῆσῃ πλέον εἰς τὸ ἐξῆς μισὴν ζωὴν, ἀλλὰ νὰ τὴν ἀπολαύσῃ με ὅλας του τὰς δυνάμεις καὶ με ὅλα τῆς τὰ χαρίσματα καὶ ἀγαθὰ.

Πρέπει, τῇ ἀληθείᾳ, νὰ μετῶμεν τὴν ζωὴν με τὸ μέτρον τῆς σκέψεως καὶ τῆς ἐργασίας καὶ ὄχι με τὸ μέτρον τοῦ χρόνου, διότι, κατὰ τὸν Μονταίνιον, «ἡ ὠφέλεια αὐτῆς δὲν ἐγκτεται εἰς τὸ διάστημα τοῦ χρόνου, ἀλλὰ εἰς τὴν χρῆσιν» πολλοὶ ἐζῆσαν πολὺ, ἐν ᾧ ἐζῆσαν ὀλίγον.....

¹ ἀλλὰ καὶ ἔμπης αἰσχρὸν τοι δηρὸν τε μένειν κενεὸν τε νέεσθαι.

εξαρτάται δὲ ἀπὸ τὴν θέλησίν σας καὶ ὄχι ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν ἐτῶν, ἂν ἔχετε ζήσιν ἀρκετὰ ἢ ὄχι». Ἐμπορεῖ δὲ καὶ πρέπει ἡ ζωὴ μας νὰ εἶνε εὐχάριστος, λαμπρὰ καὶ εὐτυχής, ἀφοῦ, κατὰ τι ἰταλικὸν λόγιον: «ἂν καὶ δὲν χωροῦν ὅλοι νὰ ἔχουν θέσιν εἰς τὴν πλατεῖαν, ἐντούτοις ὅμως ὅλοι ἡμποροῦν νὰ ἀπολαύσουν τὸν ἥλιόν της».

Ἐὰν κάμνωμεν τὰ δυνάτά μας, ἐὰν δὲν μεγαλοποιῶμεν τὰς ἀσημάντους στενοχωρίας, ἐὰν μὲ θάρρος ἀτενίζωμεν, δὲν λέγω τὴν καλὴν ὄψιν τῶν πραγμάτων, ἀλλ' αὐτὰ τὰ πράγματα ὅπως εἶνε, ἐὰν ἐκμεταλλευώμεθα τὰ πολυάριθμα ἀγαθὰ, τὰ ὅποια εἶνε σκορπισμένα γύρω μας, εἶνε ἀδύνατον νὰ μὴ κατανοήσωμεν ὅτι ἡ ζωὴ μας εἶνε μία πλουσιωτάτη κληρονομία.

Ὁ Ἐρθερτ λέγει ὅτι «εἶνε ἀδύνατον νὰ φαντασθῇ ὁ ἄνθρωπος πόσους ὑπηρετάς ἔχει ὑπὸ τὰς διαταγὰς του. Εἰς κάθε δρόμον ποδοπατεῖ ὅ,τι τὸν βοηθεῖ, ὅταν ἡ ἀσθένεια τὸν κάμνη ὠχρὸν καὶ μαρμαμμένον. Ὁ ἄνθρωπος εἶνε κόσμος ὀλόκληρος καὶ ἔχει ὑπὸ τὰ νεύματά του ὀλόκληρον κόσμον».

Καὶ ὅμως ὀλίγοι συναισθάνονται τὰ θαυμαστά τῆς ὑπάρξεως ἀγαθὰ, τὰ ὅποια ἔχουμεν εἰς τὴν διάθεσίν μας, τὴν λαμπρότητα τοῦ σύμπαντος, τὸ ὅποιον, ἐὰν θέλωμεν, εἶνε ἰδικόν μας, τὴν δύναμιν, τὴν ὁποίαν ἐν τινὶ μέτρῳ ἔχουμεν νὰ γινώμεθα ὅποιοι ἐπιθυμοῦμεν νὰ εἴμεθα, καὶ τὴν ἰκανότητα μὲ τὴν ὁποίαν ἡμποροῦμεν νὰ ἐξασφαλίσωμεν εἰς τὸν ἑαυτὸν μας τὴν γαλήνην, νὰ νικῶμεν τὴν λύπην καὶ τὸν πόνον.

Ὁ Δάντης θεώρει ὡς μέγα σφάλμα τὴν παραμέλησιν τῶν προνομίων τούτων καὶ ἔλεγεν ὅτι «ὁ ἄνθρωπος ἡμπορεῖ νὰ καταργήσῃ καὶ ἐπὶ τοῦ ἰδίου του ἑαυτοῦ καὶ νὰ προσβάλῃ καὶ αὐτὰ τὰ ἰδικὰ του χαρίσματα, διὰ τοῦτο εἰς τὸν δεύτερον περίβολον εὐρίσκονται καταδικασμένοι καὶ θρηνοῦν μὲ μάταια δάκρυα τὸ ἐγκλημὰ των ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἐστέρησαν τὸν ἑαυτὸν των τῆς ζωῆς καὶ τοῦ φωτός, ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι ἐξώδυσαν τὰ χαρίσματά των μὲ ἀσυλλόγιστον σπατάλην καὶ ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι ἐλυποῦντο, ὅταν ἔπρεπε νὰ ζήσουν χαρούμενοι».

Τὸ ἴδιον λέγει καὶ ὁ Ρῶσκιν, ἔχων πρὸ πάντων κατὰ νοῦν τὴν θαυμαστὴν ὠραιότητα τοῦ λαμπροῦ σύμπαντος, τὸ ὅποιον ἐσυνήθισαμεν νὰ θεωροῦμεν πρᾶγμα φυσικώτατον καὶ τὸ ὅποιον ὁσάκις τὸ συλλογίζομεθα, τὸ συλλογίζομεθα πάντοτε χωρὶς εὐγνωμοσύνην. «Οἱ ἅγιοι, λέγει, ὅταν μᾶς παραγγέλλουν ν' ἀγαπῶμεν τὸν Θεόν, σπανίως μᾶς ἀναφέρουν τὰ πράγματα ἐκεῖνα, εἰς τὰ ὅποια ὁ Παντοδύναμος μᾶς ἀποκαλύπτεται ἀπ' εὐθείας καὶ φανερά· λέγουν καὶ ἐπαναλαμβάνουν, ὅτι μᾶς δίδει τὸν ἐπισύσιον ἄρτον, τὰ φορέματα καὶ τὴν ὑγείαν, πράγματα τὰ ὅποια δίδει καὶ εἰς τὰ κατώτερα πλάσματα, ἀλλὰ δὲν

μᾶς λέγουν νὰ τὸν εὐχαριστήσωμεν διὰ τὴν μεγαλοπρέπειαν τῶν ἔργων του, τὴν ὁποίαν εἰς ἡμᾶς μόνον ἔδωκε τὴν ἀδειαν νὰ τὴν αἰσθανώμεθα. Μᾶς συμβουλεύουν συχνὰ νὰ προσευχώμεθα κατ' ἴδιαν καὶ εἰς τὴν σιγὴν τοῦ γραφείου μας, ἀλλὰ δὲν μᾶς στέλλουν εἰς τοὺς ἀγρούς τὴν ἐσπέραν· μᾶς ἐνθυμίζουσιν πάντοτε τὸ καθήκον τῆς αὐταπαρνήσεως καὶ τῶν στερήσεων, ἀλλὰ λησμονοῦν τὸ καθήκον τῆς ἡδονῆς· καὶ ὅμως ὁ καθὲς ἐξ ἡμῶν, ὅταν διατρέχῃ τὸν δρόμον τῆς ζωῆς, ἡμπορεῖ νὰ ἐκλέξῃ κατὰ τὰ ἔργα του, ἡμπορεῖ ἢ νὰ μεταβάλλῃ ὅλας τὰς φωνὰς τῆς φύσεως εἰς ὕμνον εὐχαριστήριον, ἢ νὰ ζηράνη καὶ νὰ σβύσῃ τὴν χαρὰν του εἰς φρικτὴν σιωπὴν κατὰ δίκην».

Ἐὰν βίβωμεν ἐν βλέμμα εἰς τὴν περασμένην ζωὴν μας, δὲν θὰ παραδεχθῶμεν ἄρα γε, μαζί μὲ τὸν Ἐρρίκον Taylor, ὅτι ἦτο γεμάτη ἀπὸ εὐκαιρίας, αἱ ὅποια μᾶς διέφυγον;

«Ὅστις δὲν ἠξέυρει ν' ἀπολαύσῃ τὴν ζωὴν του, λέγει ὁ Βράουν εἶνε δι' ἐμὲ φάσμα, ἂν καὶ φέρει ὅλα τὰ ὄρατὰ σημεῖα τῆς σαρκός», ὁ ἅγιος Βερνάρδος μάλιστα λέγει: «Τίποτε δὲν ἡμπορεῖ νὰ μὲ βλάψῃ παρὰ μόνον ὁ ἑαυτός μου· τὸ κακὸν τὸ ὅποιον ὑποφέρω τὸ ἔχω μέσα μου καὶ ποτὲ δὲν ὑποφέρω πραγματικῶς, παρὰ μόνον ὅταν ὁ ἴδιος πταίω».

Τὰ ἴδια πράγματα μᾶς διδάσκουν καὶ μερικοὶ εἰδωλολάτραι ἠθικολόγοι. «Οἱ Θεοί, λέγει ὁ Μάρκος Αὐρήλιος, ἔδωκαν εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸ χάρισμα νὰ μὴ υποπίπτῃ εἰς πραγματικὰ δεινά· Ἐκεῖνο τὸ ὅποιον δὲν κόμνει τὸν ἄνθρωπον χειρότερον, πῶς ἡμπορεῖ νὰ χειροτερεύσῃ τὴν ζωὴν του;».

Ὁ δὲ Ἐπίκτητος λέγει: «ἐὰν ἄνθρωπός τις εἶνε δυστυχής, νὰ ἠξέυρῃς ὅτι ἡ δυστυχία εἶνε ἔργον του, διότι ὁ θεὸς ἐπλασεν ὅλους τοὺς ἄνθρωπους μὲ τὸν σκοπὸν νὰ εἶνε ὅλοι εὐτυχεῖς»· καὶ εἰς ἄλλο μέρος μᾶς λέγει: «Καλοτυχίζω τὸν ἑαυτὸν μου δι' ὅτι καὶ ἂν μοῦ συμβῇ, ἐπειδὴ φρονῶ ὅτι ἐκεῖνο τὸ ὅποιον διορίζει ὁ θεὸς εἶνε καλλίτερον ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἐγὼ ἐπιθυμῶ¹ καὶ εἰς ἄλλο μέρος ἀκόμη λέγει: «Μὴ γυρεύῃς νὰ γίνωνται τὰ πράγματα ὅπως σὺ τὰ θέλεις, ἀλλὰ νὰ παρακαλῇς ἐκεῖνα ὅπου συμβαίνουν νὰ εἶνε ὅποια εἶνε καὶ τότε ἡ ζωὴ σου θὰ περάσῃ ἡρεμῶς καὶ ἀτάραχος. Νὰ ἐπιθυμῇς ὅ,τι ἀνήκει εἰς τοὺς ἄλλους, εἶνε τὸ ἴδιον ὡσὰν νὰ χάνῃς ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἀνήκει εἰς σέ²».

¹ Ἄλλ' αἰεὶ μᾶλλον θέλω ἐκεῖνο τὸ γινόμενον. Κρεῖττον γὰρ ἡγοῦμαι ὅ ὁ θεὸς θέλει ἢ ὁ ἐγὼ.

² Μὴ ζῆται τὰ γινόμενα γίνεσθαι ὡς θέλεις, ἀλλὰ θέλε τὰ γινόμενα ὡς γίνονται καὶ εὐροήσεις.—μὲμνησοῦν, ὅτι ἐὰν οἰηθῇς τὰ ἀλλότρια ἴδια,—ταραχθήσῃ.—Ὅταν δὲ τὰ μὴ σαυτοῦ σπουδάσῃς τὰ σαυτοῦ ἀπίωλεσας.

Πολὸ ὀλίγοι ὅμως ἄνθρωποι, καὶ ἀμφιβάλλω μάλιστα ἂν ὑπάρχουν καὶ τοιοῦτοι, φθάνουν εἰς τὸ σημεῖον εἰς τὸ ὅποιον εἶχε φθάσῃ ὁ ἅγιος Βερνάρδος, ἐπειδὴ εἶνε ἀδύνατον, ὅταν μᾶς συμβῇ τι δυσάρεστον, νὰ μὴ ὑποφέρωμεν λύπην ἢ νὰ μὴ πάθωμεν ἀσθένειαν ἢ φόβον καὶ νὰ μὴ μᾶς στενοχωρήσῃ ἡ ἀπώλεια καὶ ὁ ἐγωισμὸς διὰ σφάλματα καὶ διὰ τὴν ψυχρότητα ἐκείνων τοὺς ὁποίους ἀγαπῶμεν. Προσάκις ἐχάσαμεν τὸν ὕπνον μας καὶ ἐπεράσαμεν μαύρας ἡμέρας δι' ἓνα καὶ μόνον πικρὸν λόγον!

Διηγοῦνται ὅτι ὁ φιλόσοφος Ἐγγελος ἐπεράτωσεν ἐν ἡσυχίᾳ τὴν Φαινομενολογίαν τοῦ Πνεύματος εἰς τὴν Ἰέναν τῇ 14 Ὀκτωβρίου τοῦ 1806, χωρὶς καὶ ν' ἀντιληφθῇ τί κακὸν ἐγένετο γύρω του κατὰ τὴν φεθεράν ἐκείνην μάχην τῆς Ἰένης.

Ὁ ποιητὴς Ματθαῖος Ἀρνόλδος μᾶς συμβουλεύει νὰ ἔχωμεν ὡς παράδειγμα τὰ οὐράνια σώματα, διότι αὐτὰ «χωρὶς νὰ τρομάζουν ἀπὸ τὴν σιωπὴν ἢ ὅποια τὰ περικυκλῶνε, χωρὶς νὰ χάσκουν βλέποντα τὰ γύρω των συμβαίνοντα, δὲν ζητοῦν ἀπὸ τὰ ἐξωτερικὰ πράγματα οὔτε ἀγάπην οὔτε συμπάθειαν οὔτε διασκεδάσιον. Περιορίζονται εἰς τὸν ἑαυτὸν των μόνον, χωρὶς νὰ τὰ μέλη εἰς ποίαν θέσιν εὐρίσκονται τὰ ἄλλα ἔργα τοῦ Θεοῦ καὶ οὕτως, ἐξοδεύοντα ὅλας τὰς δυνάμεις των εἰς τὴν ἰδικὴν των ἐργασίαν, κατορθώνουν νὰ παράγουν αὐτὴν τὴν μεγάλην ζωὴν, τὴν ὁποίαν βλέπετε.»—Καὶ εἶνε μὲν ἀληθές, ὅτι «τὸ ἄστρον τοῦ ἀνθρώπου εἶνε ὁ ἴδιος ἑαυτός του, τὰ ἔργα δὲ εἶνε οἱ ἄγγελοι μας, τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ πονηροῦ,» ἀλλ' εἰς πολλοὺς αὐτὴ ἡ ἀπομύνησις θὰ ἦτο πολὺ ὀχληρὰ, ἐπειδὴ, διὰ νὰ εἴπω μὲ τὸν Βάκωνα, «ἡ καρδιά μας δὲν εἶνε νησίον χωρισμένον ἀπὸ τὴν ξηράν, ἀλλὰ γῆ ἢ ὅποια εἶνε συνέχεια ἐκείνης».

Ἐὰν δὲν ἐνδιαφερώμεθα διὰ τοὺς γύρω μας, τὸσον ὥστε νὰ μὴ ὑποφέρωμεν μαζί των, ὅταν καὶ αὐτοὶ ὑποφέρουν, ἀπαγορευόμεν οὕτως εἰς τὸν ἑαυτὸν μας νὰ λάβῃ μέρος καὶ εἰς τὴν εὐτυχίαν των καὶ γάνομεν περισσότερα παρ' ὅσα κερδίζομεν. Ἐὰν, τυλιγμένοι μέσα εἰς τὸ κρῦον σάβανον τοῦ ἐγωισμοῦ, δὲν θέλωμεν νὰ τοὺς συμπονέσωμεν, στεροῦμεν τὸν ἑαυτὸν μας πολλὰς καὶ μεγάλας ἀπολαύσεις τῆς ζωῆς. Διὰ νὰ γίνωμεν ἀναίσθητοι εἰς τοὺς πόνους, πρέπει νὰ δώσωμεν παραίτησιν καὶ ἀπὸ τὴν εὐτυχίαν. Ἄλλως τε ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ὀνομάζομεν κακόν, ἡμπορεῖ νὰ εἶνε καλὸν μὲ ἄλλο φέρεμα καὶ δὲν πρέπει ἀνοήτως νὰ παραπονοῦμεθα διὰ τὰς δυστυχίας, πρὶν νὰ τὰς ἐννοήσωμεν, μήτε πεισματικὰ νὰ κλείωμεν τὰ ὄμματα εἰς τὰ καλὰ, τὰ ὅποια πολλὰκις κρύπτουν. Ἡ ἡδονὴ καὶ ἡ λύπη εἶνε, καθὼς λέγει ὁ Πλούταρχος, τὰ καρφία μὲ τὰ ὅποια τὸ σῶμα εἶνε καρφωμένον μὲ τὴν ψυχὴν. Ὁ πόνος

εἶνε προάγγελος τοῦ κινδύνου, εἶνε ἀπόλυτος ἀνάγκη τῆς ὑπάρξεώς μας. Χωρὶς αὐτὸν καὶ χωρὶς τὴν εὐαισθησίαν μας καὶ αὐτὰ τὰ γύρω ἡμῶν ἀγαθὰ θὰ ἐγίνοντο ἀφεύκτως ὀλέθρια εἰς ἡμᾶς. Πολλοί, χωρὶς νὰ ἐγκύψουν εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο, υποθέτουν ὅτι τὰ βαθύτερα μέρη τοῦ σώματος εἶνε καὶ τὰ μᾶλλον εὐαίσθητα. Τὸ ἐναντίον ὅμως συμβαίνει. Τὸ δέρμα μας εἶνε σκοπὸς ἀκόμητος, ἔτοιμος πάντοτε νὰ μᾶς ἀναγγεῖλῃ τὸν ἐπερχόμενον κίνδυνον, ἐνῶ τὸ κρέας μας καὶ τὰ ἐσωτερικὰ ὄργανα, ἐφ' ὅσον μένουν ὑγιῆ, στεροῦνται σχετικῶς αἰσθήσεως.

«Ὁμιλοῦμεν, λέγει ὁ Χέλψ, περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ πόνου· ἀλλὰ τί εἶνε πόνος; Συχνὰ φέρομεν εἰς τὸ στόμα μας τὰ βάσανα καὶ τὰς δοκιμασίας καὶ παραδεχόμεθα, ὅτι κάποτε ἔχουν καὶ καλὰ ἀποτελέσματα, ἀλλὰ μὲ δυσκολίαν παραδεχόμεθα ὅτι ἡμποροῦν, αὐταὶ καθ' ἑαυτάς, νὰ εἶνε καλὰ. Καὶ ὅμως ὅλα ταῦτα εἶνε γνώσεις. Πῶς θὰ ἡμπορούσαμεν νὰ τὰς ἀποκτήσωμεν ἀλλέως, παρὰ μόνον ἂν μετεβάλλομεν τοὺς ἀνθρώπους εἰς θεούς, οἱ ὅποιοι μόνον εἶνε ἰκανοὶ νὰ γνωρίζουν τὰ πράγματα χωρὶς πείραν; Ὅ,τι καὶ ἂν συμβαίη εἰς τοὺς ἀνθρώπους, πρέπει νὰ θεωρῆται ὅτι εἶνε καλλίτερον δι' αὐτούς, ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει τι κακόν, τοῦλάχιστον ὑπὸ τὴν συνηθισμένην τῆς λέξεως ἔνοιαν.

«Καὶ τῶ ὄντι, λέγει ὁ Βάκων, ἡ καὶ λὰς μᾶς κάμνει νὰ βλέπωμεν τὸν λόφον καλλίτερα» καὶ διὰ νὰ αἰσθανθῶμεν τὰ μεγάλα καλὰ, λέγει ὁ Ρουσσώ, πρέπει πρῶτον νὰ γνωρίσωμεν τὰ μικρὰ κακά».

Καὶ ὅταν ἀκόμη μᾶς φανῇ ὅτι δὲν ἀποκτῶμεν ἐκεῖνο τὸ ὅποιον εὐχόμεθα, πάλιν θὰ αἰσθανθῶμεν ὅλην τὴν ἀλήθειαν τῶν ἐξῆς ὡραίων λόγων τοῦ Ἰνδικοῦ ποιήματος: «Ἡ Πρόνοια, ἡ ἄπειρος καὶ μεγάλη, ἐργάζεται, χωρὶς νὰ κουρασθῇ, διὰ τὰς ἀνάγκας μας καὶ ἀκούει ὅλας τὰς παρακλήσεις καὶ τὰς ἐπιθυμίας μας, καὶ ὅταν ἀκόμη μᾶς ἀρνηθῆι ἐκεῖνο τὸ ὅποιον μᾶς φαίνεται δίκαιον—τὸ κάμνει ἢ διότι θέλει νὰ τὸ ζητήσωμεν, ἢ διότι θέλει νὰ φαίηται ὅτι μᾶς ἀρνεῖται καὶ ἐνῶ τὸ ἀρνεῖται, μᾶς τὸ χαρίζει».

Ἐξ ἄλλου, καὶ ἐκεῖνοι ἀκόμη οἱ ὅποιοι δὲν πιστεύουν ὅτι ἡ Πρόνοια ἐπεμβαίνει εἰς ὅλα, πρέπει καὶ αὐτοὶ νὰ χαίρουν, ὅτι γενικῶς οἱ νόμοι τοῦ σύμπαντος εἶνε τοιοῦτοι, ὥστε νὰ συνεργάζονται ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ καλοῦ.

«Ἐν ἐναντίᾳ ὅμως περιπτώσει, λέγει ὁ Ὄβραϊ δὲ Βέρ πάλιν ἡ λύπη πρέπει νὰ εἶνε καθὼς καὶ ἡ χαρὰ, μεγαλοπρεπής, ἡρεμῶς καὶ ἀτάραχος. Πρέπει νὰ μᾶς δυναμώνη, νὰ μᾶς ἀγιάζῃ, νὰ μᾶς ἀνοψῶνη καὶ νὰ μᾶς κάμνη ἐλευθέρους· νὰ ἔχῃ τὴν δύναμιν νὰ καταπίνῃ τὰς μικρὰς στενοχωρίας, νὰ μᾶς φιλιώνη μὲ τὰς μεγάλας σκέψεις, τὰς σοβαρὰς σκέψεις, τὰς σκέψεις αἱ ὅποια διαρκούν αἰώνιως».

Και όταν ακόμη δεν ήμπορούμεν να ελπίσωμεν, ότι θα έχωμεν όλον τόν βίον μας ευτυχῆ, πάλιν ήμπορούμεν πολύ καλά να γύρωμεν τήν ζυγαριάν προς τό καλόν μέρος, εάν συνθησίωμεν και αυτά ακόμη τὰ συμβάντα, τὰ ὁποῖα θεωροῦμεν δυστυχήματα, να τὰ βλέπωμεν γενναίως καί κατά πρόσωπον.

«Πολλά δυστυχήματα, λέγει ὁ Σενέκας, γίνονται ἐπὶ καλῶ και τὰ μεγάλα ἐρείπια γεννούν τὰς μεγάλας δόξας». Ὁ Χέλμχολτς, ὁ μέγας φυσιολόγος, εἶχεν ἀσθενήσῃ βαρέως καί μόλις ἀναρρώσας ἀφιερῶθῃ εἰς τήν ἐπιστήμην. Ἡ ἀσθένειά του ἐγένετο αἰτία ν' ἀγοράσῃ μικροσκοπίον. Ἡμπόρεσε να τὸ ἀγοράσῃ ἀπ' οὗ ἔμεινε κληνῆρος εἰς τὸ νοσοκομεῖον κατά τὰς διακοπὰς τοῦ φθινοπώρου τοῦ 1841 καί ὡς σπουδαστής, ἐνοσηλεύετο δωρεάν καί οὕτω κατώρθωσε να εὐρεθῇ κάτοχος τῶν οἰκονομιῶν, τὰς ὁποίας ἔκαμνε κατά τήν ἀσθενειάν του. «Κάνεις δὲν ἀμφιβάλλει, λέγει ὁ Καστελλάρ, ὅτι ὁ Σαθοναρόλας, εἰς ἄλλας περιστάσεις, θὰ ἦτο τύπος λαμπροῦ συζύγου, φιλοστόργου πατρός, θὰ ἔμεινε ὅμως ἄνθρωπος ἄγνωστος εἰς τήν ἱστορίαν, ὅπως διόλου ἀνίκανος να χαραχθῇ ἐπάνω εἰς τήν ἄμμον τῶν καιρῶν καί εἰς τήν ψυχὴν τῶν ἀνθρώπων τὰ ἀνεξάλειπτα ἴχνη τὰ ὁποῖα ἀρῆκεν, ἀλλ' ἡ δυστυχία ἤλθε καί τὸν εὔρε καί ἔτρωσε τήν καρδίαν του καί τῶ ἐνεφύσησε τήν πικρὰν ἐκείνην μελαγχολίαν, με τήν ὁποῖαν γνωρίζονται αἱ λυπημένα ψυχαί» καί αὐτός ὁ πόνος, ὁ ὁποῖος με ἀκάνθινον στέφανον ἐστεφάνωσε τήν κεφαλὴν του, αὐτός ἔκαμε καί τήν μνήμην του ἀθάνατον. Εἶχε συγκεντρώσῃ ὅλας τὰς ἐλπίδας του εἰς τήν γυναῖκα τήν ὁποῖαν ἠγάπα, ἐθυσίασε τήν ζωὴν του διὰ να τήν ἀποκτήσῃ καί ὅταν ἡ οἰκογένειά της τὸν ἀπέριψεν ὀριστικῶς, εἶχε νομίσῃ ὅτι τὸν ἐφόνευεν, ἐν ᾧ τὸ ἀληθὲς εἶνε ὅτι με τὸν τρόπον τοῦτον τὸν ἔκαμναν ἀθάνατον».

Ἄλλ' ὅπως καί ἂν ἔχη, πάλιν δὲν ήμπορούμεν ν' ἀρνῶμεν ὅτι τὸ κακὸν ὑπάρχει, ὁ λόγος δὲ τῆς ὑπάρξεώς του ἀπησχόλησεν ἐπὶ πολὺν καιρὸν τὰ πνεύματα τῶν ἀνθρώπων. Οἱ ἄγριοι πιστεύουν εἰς τήν ὑπαρξίν πονηρῶν πνευμάτων. Οἱ Ἕλληνας ἀπέδιδον, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, τὰς δυστυχίας τῶν ἀνθρώπων εἰς τὰς ἀντιπαθείας καί διαμάχας τῶν θεῶν καί θειῶν. Ἄλλοι πάλιν ἐφαντάσθησαν τήν ὑπαρξίν δύο ἀρχῶν ἀντιθέτων, — τήν μίαν εὐγενῆ καί τήν ἄλλην δυσμενῆ προς τὸν ἄνθρωπον.

Ἄλλὰ φαίνεται ὅτι τὸ κακὸν πρέπει να ὑπάρχῃ, ἀπ' οὗ ἔχωμεν ἐλευθερίαν ἐνεργείας. Ἀπ' οὗ ἔχωμεν ἐλευθερίαν να ἐκλέξωμεν, πρέπει πολὺ να προσέξωμεν καί ποῖαν ἐλογίην θὰ κάμωμεν. Ὁ Ἐπίκτητος λέγει ὅτι ὁ Ζεὺς ὠμίλησε προς τὸν ἄνθρωπον ὡς ἐξῆς: «Ἐάν θὰ ἦτο δυνατόν να κάμω τὸ σῶμά σου καί τήν περιουσίαν σου

ἀπρόσβλητον ἀπὸ τὸ κακόν, θὰ τὸ ἔκαμνα. Ἐπειδὴ ὅμως τοῦτο δὲν ἦτο δυνατόν να γίνῃ, σὰς παραχωρῶ καί ἀπὸ ἐμὲ τὸν ἴδιον.»¹ Εἰς ἡμᾶς λοιπὸν ἐναπόκειται να κάμωμεν σοφὴν χρῆσιν τοῦ θεῖου τούτου δώρου, διότι αὐτὸ εἶνε ὁ πλέον πολύτιμος ἡμῶν θησαυρός. «Ἡ ψυχὴ, λέγει ὁ Ἐπίκτητος, εἶνε τὸ μεγαλείτερον καλόν τὸ ὁποῖον κατέχεις. Ἡμπορεῖς λοιπὸν να μοὶ δείξῃς πῶς τὸ ἐπεριποιήθῃς, διότι δὲν ὑποθέτω ποτὲ ὅτι σύ, ὁ τόσον φρόνιμος ἄνθρωπος, ἀπὸ ἀνοησίαν ἢ ἀπὸ ἀμέλειαν ἄφησες να πάθῃ ἢ να χαθῇ τὸ καλλίτερον κτήμά σου».²

Ἐκτὸς τούτου, καί ὅταν ἀκόμη δὲν ήμπορούμεν ν' ἀποφύγωμεν τὸ κακὸν πάλιν ήμπορούμεν τήν ζωὴν τήν ὁποῖαν διάγομεν, να τήν κόμωμεν ἢ καλὴν καί ὠφέλιμον ἢ κακὴν καί ἄχρηστον, ἐπειδὴ εἶνε ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας, ὅτι ἡ εὐτυχία καί ἡ δυστυχία κεῖται εἰς τὰς χεῖράς μας καί ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς ἴδιους. «Μόνον τοῦ ἀνεήτου τήν λύπην ἀνακουφίζει ὁ χρόνος, ἐν ᾧ τήν λύπην τοῦ σοφοῦ καταπραίνει ἡ φρόνησις» κάνεις δὲ μέχρι τοῦδε δὲν ἐγινε δυστυχῆς ἄλλως, παρὰ μόνον ἐξ ἰδικῆς του ὑπαιτιότητος. Εἴμεθα, ἂ, ὅχι οἱ κύριοι, βεβαίως ὅμως οἱ δημιουργοὶ τοῦ ἐαυτοῦ μας.

(Ἐπεται συνέχεια).

Η ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ

ΑΝΑ ΤΗΝ ΥΦΗΛΙΟΝ

ΔΑΝΙΑ

Ἡ δημοτικὴ ἐκπαίδευσις εἰς τὰ σκανδιναυικὰ κράτη ἔκαμε κατά τήν τελευταίαν δεκαετηρίδα καταπληκτικὰς προόδους, τῶν σχολείων τῶν βορείων ἐκείνων χωρῶν ἀμιλλωμένων προς τὰ ἄριστα τῆς κεντρικῆς Εὐρώπης.

Ὁ νόμος ὁ δὲσπαιν σήμερον τήν δημοτικὴν ἐκπαίδευσιν τῆς Δανίας ἐψηφίσθη κατά τὸ 1899 μετὰ πλείστας συζητήσεις διαρκεσάσας ἀπὸ τοῦ 1872, ὁπότε ὑπεβλήθη εἰς τὰς Δανικὰς βουλὰς. Τὰ κυριώτατα σημεῖα, περὶ τὰ ὁποῖα περιεστρά-

¹ Ἀλλὰ τί λέγει ὁ Ζεὺς; Ἐπίκτητε, εἰ οἶόν τε ἦν καί τὸ σῶμάτιον ἂν ποί καί τὸ κτησίδιον ἐποίησα ἐλευθερὸν καί ἀπαρπόδιστον. νῦν δὲ, μὴ λανθάνετω, τοῦτο οὐκ ἔστι σόν. ἀλλὰ πηλὸς κομψῶς πεφυραμένος. Ἐπεὶ δὲ τοῦτο οὐκ ἠδυνάμην, ἔδωκα μέρος τῆ ἡμέτερον....

² Πολλὴ νῆ Δία τῶν ἄλλων τοῦτο ἄμεινον δοκεῖ μοι κεκτήσθαι.—Ἐχεις οὖν ἡμῖν εἰπεῖν, ὅτω τρόπῳ τῆς ψυχῆς ἐπιμεμήλησαι; οὐ γὰρ εἰκὴ χωρὶς ἔτυχεν εἰκὸς σε οὕτω σοφὸν ὄντα καί ἐν τῇ πόλει δόκιμον τὸ κράτιστον τῶν σεαυτοῦ περιορῶν ἀμελοῦμενον καί ἀπολλύμενον.

φησαν αἱ πείσμονες καί πολυχρόνιοι συζητήσεις ἦσαν τὰ δικαιώματα τῶν δήμων περὶ τήν ἐκλογὴν τῶν διδασκάλων.

Κατὰ τὸν ψηφισθέντα λοιπὸν νόμον οἱ μὲν διευθύνται καί οἱ διδάσκαλοι τῶν ἀνωτέρων τάξεων τῶν ἀστικῶν σχολείων διορίζονται ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως, τὸ λοιπὸν δὲ προσωπικὸν διορίζεται ὑπὸ ἐπιτροπῆς ἀποτελουμένης ἐν ἐκάστῃ νομῶ ἐκ τοῦ νομάρχου, τοῦ ἀρχαιοτέρου ἐπάρχου καί ἐνὸς μέλους ἐκλεγμένου ὑπὸ τοῦ νομαρχιακοῦ συμβουλίου καί τέλους ἐκ τοῦ οἰκείου ἐπισκόπου, ἐάν ὁ διορισθόμενος διδάσκαλος εἶνε συγχρόνως καί κληρικός. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη δὲν ἔχει ἀπόλυτον ἐξουσίαν να διορίξῃ οἰονδῆποτε, ἀλλ' ὀφείλει να ἐκλέγῃ ἐκ τριῶν ὑποψηφίων προτεινομένων ὑπὸ τοῦ οἰκείου δημοτικοῦ συμβουλίου. Ἄλλ' ἐπειδὴ τὰ δημοτικὰ συμβούλια ἔκαμαν πολλάκις κατάχρησιν τοῦ δικαιώματός των τούτου καί ἐπρότειναν μετὰ τοῦ ἀρεστοῦ αὐτοῖς ὑποψηφίον καί δύο ἄλλους τελείως ἀνικάνους, ὥστε ἡ ἐπιτροπὴ να εἶνε ἠναγκασμένη να ἐκλέγῃ τὸν σχετικῶς κρείττονα, διὰ τοῦτο ὠρίσθησαν τὰ προσόντα τῶν ὑποψηφίων ὡς ἐξῆς: Ἴνα τις διορισθῇ διδάσκαλος, ἀνάγκη να φοιτήσῃ ἐπὶ τριετίαν εἰς τι διδασκαλεῖον, να λάβῃ πτυχίον ἐξ αὐτοῦ, να ἔχη ἡλικίαν τουλάχιστον εἰκοσι πέντε ἐτῶν καί να ὑπηρετήσῃ ἐπὶ δοκιμασίᾳ ὡς βοηθὸς διδασκάλου. Ἐν περιπτώσει διαφανείας τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου προς τήν σχολικὴν ἐπιτροπὴν, οἱ διδάσκαλοι διορίζονται ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως.

Ἡ φοίτησις τῶν μαθητῶν διαρκεῖ ἀπὸ τοῦ ἑβδόμου μέχρι τοῦ δεκάτου τετάρτου ἔτους καί εἶνε ὑποχρεωτικὴ. Εἰς ἐκάστην τάξιν δὲν ἐπιτρέπεται να φοιτῶσι πλείονες τῶν 35 μὲν μαθητῶν ἐν ταῖς πόλεσι, 37 δὲ ἐν ταῖς χωρίσις.

Ἐποχρεωτικὰ μαθήματα εἶνε ἀναγεγραμμένα εἰς τὸ πρόγραμμα τὰ ἐξῆς: μητρικὴ γλῶσσα, θρησκευτικὰ, ἀριθμητικὴ, ἱστορία, γεωγραφία, ὠδική, ἰχνογραφία γυμναστικὴ (εἰς τὰ σχολεῖα τῶν ἀρρέων) καί βραπτικὴ (εἰς τὰ σχολεῖα τῶν θηλέων). Προαιρετικὰ δὲ εἶνε, φυσιογνωσία, χειροτεχνία, γυμναστικὴ (εἰς τὰ σχολεῖα τῶν θηλέων) καί οἰκιακὴ οἰκονομία.

Τὰ σχολεῖα πάντα ἐπιβλέπονται ὑπὸ ἐπιτοπίου ἐπιτροπῆς συγκειμένης ἐκ διαφόρων πολιτικῶν καί προεδρευομένης ὑπὸ τοῦ ἐφημερίου.

Οἱ διδάσκαλοι μισθοδοτοῦνται ὑπὸ τῶν δήμων ἐπερχομένου ἀρωγοῦ εἰς αὐτοὺς καί τοῦ δημοσίου ταμείου. Τὸ ὅλον δὲ ὑπὸ τε τοῦ δημοσίου καί τοῦ δήμου δαπανώμενον ὑπὲρ τῆς δημοτικῆς ἐκπαίδευσέως ποσὸν ἀνέρχεται εἰς 17,500,000 φρ. χρυσᾶ.

Τὰ δημοτικὰ σχολεῖα τῆς Δανίας διαιροῦνται

εἰς δύο τάξεις, εἰς ἐκεῖνα, ἐν εἰς ἡ ἐκπαίδευσις παρέχεται ὑπὸ τοῦ κράτους δωρεάν, καί εἰ ἐκεῖνα, ἐν οἷς οἱ φοιτῶντες καταβάλλουν μικρὰ διδάκτρα Ἄλλ' εἰς τὰ σχολεῖα καί τῶν δύο τούτων κατηγοριῶν ἐφαρμόζεται τὸ αὐτὸ πρόγραμμα.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν μὲν διδασκάλων ἀνέρχεται εἰς 7,000, τῶν δὲ μθητῶν εἰς 310,000.

Διδασκαλεῖα καθ' ὅλον τὸ Δανικὸν κράτος ὑπάρχουν 16, ὧν 4 δημόσια καί τὰ λοιπὰ ἰδιωτικὰ λειτουργοῦντα ὑπὸ τήν ἐπιβλεψίν τῶν ἐκπαιδευτικῶν τοῦ κράτους ἀρχῶν. Ἴνα γίνῃ τις δεκτὸς εἰς διδασκαλεῖον, ἀνάγκη να παρουσιάσῃ πιστοποιητικὰ ὑγείας καί καλῆς διαγωγῆς, να ἔχη ἡλικίαν τουλάχιστον 18 ἐτῶν καί να φοιτήσῃ πρότερον εἰς δημοτικὸν τι σχολεῖον ἐπὶ ἔν ἔτος, ἵνα καταδειχθῇ ἂν κέκτηται τὰς στοιχειώδεις γνώσεις. Οἱ μαθηταὶ εἰς τὰ διδασκαλεῖα εἶνε εἴτε τρόφιμοι εἴτε ἐξωτερικοί, ὑποχρεοῦνται δὲ πάντες να φοιτήσωσιν ἐπὶ τριετίαν, μεθ' ἣν ἐξεταζόμενοι ὑπὸ τῶν καθηγητῶν τοῦ διδασκαλεῖου, παρουσίας καί τῆς προς τοῦτο διοριζομένης ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου ἐπιτροπῆς, λαμβάνουν τὸ πτυχίον των.

Τὸ ἐβδομοδιαῖον πρόγραμμα τοῦ διδασκαλεῖου εἶνε κατ' ἀριθμὸν ὡρῶν τὸ ἐξῆς:

	1 ^{ος} ἔτος	2 ^{ος} ἔτος	3 ^{ος} ἔτος
Γυμναστικὴ	4	4	4
Μουσικὴ καί ὠδική.....	2	2	2
Ἴχνογραφία	2	3	
Γραφὴ	2	1	
Λογιστικὴ	3	3	
Μαθηματικὰ	5	5	
Φυσικὴ	2	3	
Φυσικὴ ἱστορία.....	3	3	
Γεωγραφία.....	2	2	
Ἴστορία.....	3	2	3
Δανικὴ γλῶσσα.....	5	4	5
Θρησκευτικὸν.....	3	3	5
Παιδαγωγικὰ		1	5
Πρακτικὰ ἀσκήσεις			12
	36	36	36

Καί τὰ μὲν ἀνωτέρω μαθήματα εἶνε πάντα ὑποχρεωτικὰ. Προαιρετικὰ δὲ εἶνε αἱ γλῶσσαι, ἤτοι ἡ γερμανικὴ, ἡ ἀγγλικὴ, ἡ γαλλικὴ καί ἡ σουηδική.

Πλὴν ὅμως τῆς μορφώσεως τῆς παρεχόμενης εἰς τὰ διδασκαλεῖα, διοργανοῦνται ἐν Κοπεγχάγῃ καί συμπληρωτικὰ μαθήματα χάριν τῶν διδασκάλων, τὰ ὁποῖα διαρκοῦν ἢ ἐπὶ ἕνα μῆνα κατά τὰς θερινὰς διακοπὰς ἢ ἐπὶ ὀλόκληρον ἔτος. Τῶν μαθημάτων τούτων ἀκρωνται διδάσκαλοι ἐρχόμενοι προαιρετικῶς ἐκ τῶν διαφόρων ἐπαρχιῶν, ἐπερχομένου ἀρωγοῦ εἰς αὐτοὺς καί τοῦ κράτους διὰ τὰς δαπάνας, τὰς ὁποίας ὑφίστανται ἐκ τῆς ἐν τῇ πρωτεύουσῃ διαμονῆς των. Τὸ

πρόγραμμα τῶν συμπληρωτικῶν τούτων μαθημάτων περιλαμβάνει ἰχθυογραφίαν, ξένας γλώσσας, φυσικὴν ἱστορίαν, παιδαγωγικά, χειροτεχνίαν.

Πλὴν τῶν δημοτικῶν σχολείων λειτουργοῦν ἐν Δανίᾳ καὶ πολλὰ ἀνώτερα λαϊκὰ σχολεῖα, εἰς τὰ ὅποια φοιτῶσι τὸν μὲν χειμῶνα ἄνδρες, τὸ δὲ θέρος γυναῖκες. Σκοπὸς τῶν σχολείων τούτων εἶναι νὰ παράσχῃσι μὲν ὁμοίως τινὰ εἰς τοὺς ἐνήλικας, ὅσοι κατὰ τὴν παιδικὴν τῶν ἡλικίαν δὲν ἐφοίτησαν εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα. Οἱ εἰς αὐτὰ φοιτῶντες εἶναι πάντες τρόφιμοι καταβάλλοντες κατὰ μῆνα διδάκτρα καὶ ὡς τροφεῖα. Καὶ εἰς τὰ σχολεῖα ταῦτα, τὰ ὅποια πολὺ εὐδοκίμου, ἐπέρχεται τὸ κράτος ἐπικουρῶν χρηματικῶς.

Ἐν Δανίᾳ οἱ διδάσκαλοι εἶναι συνησπισμένοι καὶ μεριμνῶσι σπουδαίως περὶ τῶν συμφερόντων τοῦ κλάδου τῶν. Πρὸς τοῦτο ὑφίσταται «Ἐταιρεία τῶν Δανῶν διδασκάλων» ἀριθμοῦσα ὑπὲρ τὰς 6000 μελῶν, ὧν τὰ 900 διδασκάλισσαι. Πλεῖστα μέλη τῆς ἐταιρείας ταύτης συνέχονται ἐκάστοτε ἐν τῇ πρωτεύουσῃ καὶ συσκέπτονται περὶ τῶν ἐλλείψεων τῶν παρατηρουμένων ἐν τῷ νόμῳ καὶ τοῖς προγράμμασι καὶ περὶ τῶν ἐπινεκτέων διορθώσεων. Τὰ πορίσματα τῶν συνεδρίων τοῦ σωματείου τούτου σωματείου ὑποβάλλονται εἰς τὴν Κυβέρνησιν καὶ τὰς βουλὰς. Ἵνα κατανοηθῇ ἡ σπουδαιότης τῶν συζητουμένων θεμάτων, παραθέτομεν τὰ ζητήματα τὰ συζητηθέντα ἐν τῷ συνεδρίῳ τῷ συγκροτηθέντι τῷ 1899, εἰς ὃ συνέρρευσαν πανταχόθεν τῆς Δανίας ὑπὲρ τὰς 2000 διδασκάλων. Συνεζήτησαν περὶ διορισμοῦ ἐπιθεωρητῶν πρὸς ἔλεγχον τῆς ἐργασίας τῶν διδασκάλων, περὶ τῆς διδασκαλίας τῆς γραφῆς, τῆς βραβυτικῆς, περὶ προσθήκης τοῦ μαθηματικῆς τῆς στενογραφίας εἰς τὰ συμπληρωτικά μαθήματα τῶν διδασκάλων, περὶ εἰσαγωγῆς τῆς σουηδικῆς καὶ τῆς νορβηγικῆς γλώσσης εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα, περὶ τῆς διδασκαλίας τῶν μαθητῶν τῶν μὴ δυνάμενων διὰ διαφόρους λόγους νὰ παρακολουθῶσι τὰ καθημερινὰ μαθήματα, περὶ τῶν ἐργαστασείων ἐργαζομένων παιδῶν, περὶ παιδιῶν, περὶ ἀλκοολισμοῦ, περὶ σχολικῶν ἐκδρομῶν, περὶ παιδικῶν βιβλιοθηκῶν κλπ. Διηκούσθη τῆς διαμονῆς τῶν διδασκάλων ἐν Κοπεγχάγῃ διαργανώθη ἔκθεσις ὁργάνων διδασκαλίας, τὴν ὁποίαν οὕτω ἐπεσεκέφθησαν. Ἡ ἔκθεσις ἦτο πλουσιωτάτη, περιλαμβάνουσα πᾶν ὅτι δύναται νὰ καταστήσῃ τὴν διδασκαλίαν τῶν διαφόρων μαθημάτων ἀνεωτέραν καὶ καρποφορώτεραν.

Συνέδρια γενικὰ τῶν δημοδιδασκάλων καὶ τῶν τριῶν σκανδιναυικῶν κρατῶν συγκροτοῦνται ἀνά πᾶσαν πενταετίαν εἰς μίαν ἐκ τῶν τριῶν πρω-

τευουσῶν διαδοχικῶς. Πρὸς εὐκολίαν δὲ τῶν διδασκάλων πᾶσαι αἱ ἀτμοπλοικαὶ ἐταιρεῖαι, τῇ ἐπεμβάσει τῶν Κυβερνήσεων, ὑποβιβάζουσιν εἰς ἐλάχιστον τοὺς ναύλους. Καὶ οὕτω διὰ τῆς ἀμοιβῆς συνεργασίας τοῦ διδασκόντος προσωπικοῦ ἢ δημοτικῆς ἐκπαίδευσιν τῶν σκανδιναυικῶν κρατῶν προήχθη καταπληκτικῶς ἀμιλλωμένη σήμερον πρὸς τὴν τῶν μάλλον προηγημένων κρατῶν τῆς κεντρικῆς Εὐρώπης, ἐν πολλοῖς μάλιστα καὶ ὑπερτεροῦσι.

Γ. Μπ.

Ἀπὸ τὸ ἄρτι ἐκδοθέν 29ον βιβλίον τοῦ Συλλόγου πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων ἐπιγραφόμενον «Τὸ Δένδρον» ὑπὸ Δ. Γρηγοριάδου γεωπόνου ἀποσπόμενον τὸ κάτωθι κεφάλαιον:

ΤΟ ΔΕΝΔΡΟΝ ΚΑΙ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ

Ἐπιτρέψατε νὰ σᾶς διηγηθῶ τὴν ἱστορίαν ἐνὸς μικροῦ χωρίου.

Εὕρισκετο εἰς τοὺς πρόποδας ἐνὸς βουνοῦ εἰς τὴν ἄκρην παλαιοῦ δάσους, τοῦ ὁποίου τὰ δένδρα πυκνά, πυκνά καὶ συμμαζευμένα ἐσκέπαζαν τοὺς βράχους, τὰ βέματα καὶ τὰς κοιλότητας τοῦ ὄρους καὶ ἀνῆρχοντο ὑψηλὰ μέχρι τῆς κορυφῆς. Καὶ τὸ χωρίον ἐφάνετο ὡς νὰ εὕρισκετο περιμαζευμένον μέσα εἰς θαυματοποιὴν καὶ φιλόστοργον ἀγκάλην, καὶ οἱ μικροὶ καὶ λευκοὶ οἰκίσκοι τοῦ προβάλλοντες ἀνά μέσον τῶν παχυσκίων δένδρων ἀπετέλουσαν ἀληθῶς μαγευτικὸν θέαμα.

Κατὰ τὸ θέρος τὸ φιλόστοργον δάσος ἐμετρίαζε τὴν καυστικὴν πνοὴν τῶν ἀνέμων. Καὶ ἡ κατάξηρος γῆ τῶν πέριξ ἀγρῶν ἐδροσίετο ἀπὸ τὰ ἄφθονα νερὰ τῶν πηγῶν, τὰ ὅποια ἀκούραστα ἔρρεαν ἀπὸ τὰς προσεχόχας καὶ τοὺς βράχους τοῦ δένδρουσκεπασμένου ὄρους.

Ἦσαν εὐτυχεῖς τότε οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου. Ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ ἐνέμιζεν ὅτι ἐδασίλευεν ἐκεῖ αἱ ἐσοδεῖαι τῶν ἡσάν ἄφθονοὶ καὶ σπανίως ὑπέφεραν ἀπὸ καυστικούς ἀνέμους, ἀκόμη δὲ σπανιώτερον ἀπὸ τὴν ξηρασίαν.

Ἡ υγεία ἐδασίλευεν παντοῦ. Τὰ παιδία ζωηρὰ καὶ βροδοκόκκινα, ἔκαμαν εὐχάριστον ἐντύπωσιν εἰς τὸν ἐπισκέπτην διὰ τὸ εὐχάρι ἦθος καὶ τὴν ζωηρότητα τῶν, συγχρόνως δὲ καὶ διὰ τὴν ἡμερότητα τῶν τρόπων τῶν. Παρεκτός τοῦ καλοῦ δημοδιδασκάλου τοῦ χωρίου, ὡς θαυμάσιος παιδαγωγὸς ἐπενήργει καὶ τὸ δάσος. Καὶ ἡ θαυμαστὴ μελωδία τῆς φύσεως, ἡ ἀποτελουμένη ἀπὸ τὸν ἁρμονικὸν συνδυασμὸν τοῦ καταπρασίνου χρώματος τῶν δένδρων, τοῦ κελαδῆματος τῶν πτηνῶν καὶ τοῦ ψιθυρισμοῦ τῶν βυακίων, ἐνανούριζε τὰς ψυχὰς τῶν χωρικῶν καὶ ἐνέπνεε τὸ σέβας πρὸς τὸν Δημιουργόν, τὴν λατρείαν πρὸς τὴν φύ-

σιν, τὴν ἀγάπην πρὸς τὸ ὑψηλόν, τὸ ἀληθές καὶ τὸ ἰδεώδες.

Ἀληθῶς, ὁποῖος μέγας παιδαγωγὸς τὸ δάσος! Πῶς ἐξημερώνει τὸν ἄνθρωπον, πῶς ἐμπνέει τὸ σέβας πρὸς τὸ ὄρατον, πῶς ἐπιβάλλεται διὰ τῆς μεγαλοπρεπειᾶς του! Τὸ δένδρον εἶναι τὸ ἀλάνθαστον τοῦ πολιτισμοῦ μέτρον. Ὅπου τὸ βλέπετε νὰ ὑψώνεται περιποιημένον καὶ θαλερόν, ἐκεῖ ἀκμάζει ἡ ἡμερότης καὶ ἡ ἀγάπη. Ὅπου ὅμως μαῦραι, γεροντικαὶ καὶ ρυτιδωμέναι προβάλλουσιν αἱ βράχεις τῶν βουνῶν, με βράχους ὀξεῖς καὶ γυμνοὺς ἀπὸ τὸν πράσινον πέπλον τῶν δασῶν, ἐκεῖ βασιλεύει ἡ ἀγριότης καὶ ἡ ἐρήμωσις.

Ἄν ποτε διὰ τοῦ σιδηροδρόμου διατρέξετε τὴν Εὐρώπην καὶ ἀπὸ τῆς Δύσεως ἔλθετε εἰς τὴν Ἀνατολήν, δύνασθε με ἐν ἀπλοῦν βλέμμα ῥιπτόμενον ἀπὸ τὴν θυρίδα τῆς σιδηροδρομικῆς ἀμάξης νὰ σχηματίσετε ἀμέσως ἐκ τῆς καταστάσεως καὶ μόνης τῶν δένδρουφυτεῶν ἰδέαν τοῦ πολιτισμοῦ τῶν χωρῶν, τὰς ὁποίας διέρχεσθε. Τὸ γλυκὺ καὶ πράσινον τῶν δένδρων χρῶμα εἶναι τοῦ πολιτισμοῦ τὸ χρῶμα. Τὸ μαῦρον καὶ σκοτεινὸν χρῶμα τῶν γυμνῶν βράχων εἶναι τὸ ἐμβλημα τῆς ἐρημώσεως καὶ τῆς ἐγκαταλείψεως. Παντοῦ ὁπόθεν ἐξέλιπε τὸ δένδρον ἐκλείπει καὶ ὁ ἄνθρωπος.

Εἰς τὰς ἀχανεῖς ἐκτάσεις τῆς Ἀσίας, ἐκεῖ ὅπου ὁ πολιτισμὸς ἐγεννήθη, ὅπου τόσα ἔθνη ἠκμασαν, ὅπου πυκνότερος πληθυσμὸς ἔζη ἄλλοτε εὐημερῶν, σήμερον θ' ἀπαντήσετε τελείαν ἐρήμωσιν. Καὶ ἡ ἐπιστήμη μᾶς λέγει ὅτι ἡ ἐρήμωσις προήλθεν ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον ἀπὸ τὴν καταστροφὴν τῶν ἀπεράντων δασῶν, τὰ ὅποια ἐκάλυπταν ἐκεῖ ἄλλοτε τὰ ὄρη καὶ τὰς πεδιάδας.

Ἄλλ' ἄς ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ χωρίον μας.

Ἄν κατὰ τὸ θέρος, χάρις εἰς τὸ πολῦτιμον δάσος, γλυκεῖα ἐπεκράτει δρόσος, καὶ ἄφθονα παντοῦ ἔρρεαν τὰ νερὰ, κατὰ τὸν χειμῶνα τὸ ψυχρὸς ἐμετρίαζετο. Οἱ παγεροὶ ἀνεμοὶ ἔχαναν τὴν ὄρμητικότητά των, διότι εὕρισκαν ἐμπόδιον τοὺς κορμούς τῶν δένδρων, καὶ τὰ νερὰ τῶν βροχῶν διεσκορπίζοντο εἰς μυρίας λεπτάς διακλαδώσεις καὶ ἀπερροφῶντο ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς, ἡ ὁποία ἀποτελουμένη ἀπὸ ἡμισαπημένους λεπτοὺς κλάδους καὶ ἀπὸ φύλλα ἐνήργει ὡς ἀληθῆς σπόγγος.

Οἱ εὐτυχεῖς κάτοικοι τοῦ χωρίου διόλου δὲν ἐφοβοῦντο τὸν σκληρὸν χειρισμὸν τοῦ Βορρᾶ· τὸ εὐεργετικὸν δάσος χάρις εἰς τὰ φθονα νερὰ, διὰ τῶν ὁποίων ἐποτίζοντο οἱ ἀγροὶ των, χάρις εἰς τὴν προφύλαξιν τῶν ἐσοδεῶν των ἀπὸ βιαίους ἀνέμους καὶ ὄρμητικῶν χειμάρρων, τοὺς καθίστα καὶ ἀρκετὰ πλουσίους, ὥστε νὰ φοροῦν κατὰλληλα χειμερινὰ ἐνδύματα. Χάρις δὲ εἰς τὰ ξηρὰ ξύλα καὶ τοὺς χονδρούς καταπίπτοντας κλάδους ἐπέτρεπε νὰ διαθέτουν ἄφθονον ὑλικόν

καύσεως καὶ νὰ θερμαίνονται κατὰ τὴν ψυχρὰν τοῦ χειμῶνος ἐποχὴν.

Ἀποφράς ὅμως ἡμέρα ἀνέτειλε διὰ τὸ δυστυχῆς χωρίον. Ἦλθαν πρῶτα τινὰ μερικοὶ ἀνθρακοποιοὶ καὶ ἐθάμβωσαν τοὺς χωρικοὺς μετὰς χρηματικὰς τῶν προσφορᾶς καὶ τοὺς ἐδέλεασαν μετὰ τὰ κέρδη, τὰ ὅποια θὰ ἐπραγματοποιούσαν, ἐὰν τὸ δάσος ἐκεῖνο, τὸ κατὰ τὰ λόγια των ἄχρηστον, τὸ ἀδίκως καταλαμβάνον τόσους ἀγρούς, ἐκόπτετο καὶ μετεμορφώνετο εἰς κάρβουνα.

Καὶ ἀφῆκαν οἱ χωρικοὶ νὰ σφαγιασθῇ ὁ προστάτης των.

Ὁ μαγευτικὸς πράσινος πέπλος, ὁ ὁποῖος ἐκάλυπτε ὅλας τὰς ἀσχημίαις τοῦ ὄρους, ἀνεσύρθη καὶ ἐξηφανίσθη. Καὶ τὴν ὥραιαν, τὴν συνεχῆ, τὴν καταπράσινον καὶ θάλλουσαν ἐπιφάνειαν διεδέχθη ἡ γεροντικὴ ὄψις τοῦ βουνοῦ μετὰ τὰς ρυτίδας καὶ σχισμὰς τῆς, μετὰ τὰς φάραγγας καὶ τοὺς βράχους τῆς.

Δυστυχῶς τὸ κακούργημα δὲν ἀφέθη ἡμιτελές. Ἐὰν τοῦλάχιστον ἀπηγόρευαν τὴν βοσκὴν εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ κοπέντος δάσους, τὰ κολλωθέντα δένδρα θὰ ἐπραγματοποιούσαν τὸν πόθον, ὁ ὁποῖος ἐνεψύχωνε τὸ ὑπολειφθὲν λείψανον τοῦ κορμοῦ των καὶ ἐκυκλοφόρει εἰς τὰς ρίζας των· θὰ ἤϋξαναν καὶ πάλιν, θὰ ὑψωναν πρὸς τὸν οὐρανὸν τοὺς κορμούς των καὶ πάλιν, θὰ ἐθωπεύοντο ἀπὸ τὸ γλυκὺ τοῦ ἡλίου φῶς καὶ τὸ ἀπαλὸν τῆς αὔρας φύσημα. Ἄλλ' ἡ βάρβαρος καταστροφὴ ἔπρεπε νὰ συντελεσθῇ! Ἀφῆθησαν αἰγες καὶ πρόβατα καὶ μόλις ἀνεφαίνετο ὁ τρυφερός βλαστὸς, ἀμέσως κατετρώγετο ἀπὸ τὰ ἀδηφάγα ζῖα. Καὶ ἐκεῖ ὅπου ἄλλοτε με σφρίγγος καὶ με δύναμιν ἀνεπτύσσετο ζωὴ καὶ βλάστησις, μετὰ εἴκοσιν ἔτη ἐδασίλευεν ἐρήμωσις καὶ καταστροφὴ. Τὰ ὕδατα τῶν βροχῶν ὄρμητικῶς ἐκυλίοντο ἐπάνω εἰς τὰς βράχεις τοῦ βουνοῦ καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐξέπλυναν τὸ λεπτόν στρώμα τῆς φυτικῆς γῆς, τὸ ὁποῖον ἐκάλυπτε τὴν πετρώδη ἐπιφάνειαν τοῦ ὄρους. Καὶ οὕτως ἐγυμνώθησαν ἐντελῶς οἱ βράχοι καὶ πᾶσα ἐλπίς βλαστῆσεως ἐξέλιπε. Τὰ ὕδατα, τὰ ὅποια ἄλλοτε ἀπερροφῶντο ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ δάσους καὶ ἐσυνάζοντο εἰς ὑπογείους ῥωγμὰς καὶ δεξαμενὰς καὶ ἀπ' ἐκεῖ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐξεχύνοντο διὰ μυρίων πηγῶν παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ βουνοῦ, σήμερον τρέχουν ἐπάνω εἰς τὴν ἀδιὰπέραιστον ἐπιφάνειαν τοῦ βράχου, κατέρχονται ὄρμητικῶς καὶ σχηματίζουν χειμάρρους καὶ ξηροποτάμους, παρασύρουν λίθους χονδρούς, ἀνασκάπτουν τοὺς κάτω ἀγρούς καὶ τοὺς σκεπάζουν μετὰ χαλίαια, τὰ ὅποια κατὰ τὴν πορείαν των συμπαρέσυραν.

Τὰς εὐεργετικὰς λοιπὸν πηγὰς διεδέχθησαν οἱ καταστρεπτικοὶ χειμάρροι. Τὴν εὐχάριστον καὶ δροσερὰν τοῦ ἔαρος αὔραν διεδέχθη καυ-

στικός λίψ. Τὸν χειμῶνα ὁ ὄρμητικὸς καὶ παγερός βορρᾶς δὲν μετριάζεται πλέον ἀπὸ τὸ ἀδιαπέραστον προτειχισμὰ χιλιᾶδων χονδρῶν κορμῶν. Καὶ τὰ πρὸς θέρμανσιν ξύλα λείπουν, καὶ ὁ κάτοικος τοῦ χωρίου μας πεινᾷ καὶ κρυώνει. Μετενόησαν οἱ δυστυχεῖς καὶ ἐκλαυσαν, ἀλλ' ἦτο πλέον ἄργά.

Στερηθέντες τὰς ἀφθόνας πηγὰς τῶν, καιόμενοι κατὰ τὸ θέρος ἀπὸ τὴν τρομερὰν θερμότητα, τὴν ὅποιαν ἐξαπέστειλαν οἱ πυρακτωμένοι γυμνοὶ βράχοι τοῦ βουνοῦ, παγώνοντες κυριολεκτικῶς τὸν χειμῶνα καὶ πνιγόμενοι ἀπὸ τὴν νερὰ τῶν ὄρμητικῶν χειμάρρων, ἐνόησαν πολὺ ἄργά ὅτι τὸ δένδρον εἶνε ὁ φιλόστοργος οἰκονόμος, ὁ ἐναποθηκεύων ἐν πολυτιμότητεν διὰ τὸν ἄνθρωπον κεφάλσιον, τὸ ὕδωρ, καὶ ἀποδίδων αὐτὸ ὀλίγον κατ' ὀλίγον· οἱ εἶνε ὁ θαυμάσιος παιδαγωγὸς ὁ ἐξημερώνων τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν, ὁ μαλάσσων τὸν χαρακτήρα καὶ ἐξευγενίζων τὸ ἦθος· οἱ εἶνε τέλος ὁ θαυμασιώτερος μετριάστης τῆς πνιγηρᾶς θερμότητος καὶ τοῦ παγεροῦ ψύχους καὶ τὸ δραστηριώτερον ἀντιφάρμακον ἐναντίον τῶν μολυσμάτων.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Ἡ διανοητικὴ κόπωση.

Γνωστότατος ἐν Γαλλίᾳ δημοσιογράφος κητοκτόνησε πρὸ ὀλίγου ἐκ διανοητικῆς διαταράξεως, ἥτις ἐπῆλθεν ὡς ἐπακολούθημα ὑπερκοπώσεως πνευματικῆς. Ἐκ τῆς αὐτοκτονίας ταύτης, ἥτις δὲν εἶνε δυστυχῶς οὔτε ἡ πρώτη οὔτε ἡ μόνη μεταξὺ τῶν συγγραφέων καὶ λογίων ἐν Εὐρώπῃ, διάσημὸς τις φρενολόγος γνωματεύει τὰ ἐξῆς. Εἰς τοὺς διανοητικῶς ἐργαζομένους ἡ διανοητικὴ κόπωση εἶνε ἰκανὴ νὰ προκαλέσῃ τὴν ἀπογοήτευσιν, τὴν ἀηδίαν τῆς ζωῆς καὶ τὴν διατάραξιν τοῦ λογικοῦ. Δὲν εἶνε τοῦτο αὐτόχρημα φρενοβλάβεια, ἀλλὰ πάθησις τις ὀλιγοψυχίας καὶ διαλείψεως ἐν τῇ λογικῇ ἐνεργείᾳ. Εἰς ἐκείνους μάλιστα, οἵτινες κάμνουν ὄχι κατάχρησιν, ἀλλὰ καὶ χρῆσιν μόνον τακτικὴν, τοῦ οἰνοπνεύματος, τὸ μοιραῖον τοῦτο διάδημα τῆς ἀπογοητεύσεως εἶνε ἀσυγκρίτως πιθανώτερον.

Διωγμὸς κατὰ τῶν κωνώπων

Ἄφ' ὅτου ἐπιστημονικῶς ἐβεβαιώθη ὅτι οἱ κωνῶπες εἶνε φορεῖς τῶν πυρετῶν ἐκηρύχθη διωγμὸς κατ' αὐτῶν. Οὕτως εἰς τὴν Ἀβάναν τῆς Κούδας ἀπὸ ἐνὸς ἔτους μεγάλοι ἀγῶνες καταβάλλονται πρὸς ἐξαφάνισιν τῶν κωνώπων, τελοῦνται δὲ οὔτοι κατὰ δύο τρόπους, ἐπιτοπίως καὶ γενικῶς. Εἰς πᾶσαν οἰκίαν, ἐν ἣ ἐγένετο κρούσμα κιτρίνου πυρετοῦ, καθὼς καὶ εἰς τὰς παρακειμένας οἰκίας

καταστρέφονται οἱ κωνῶπες διὰ καπνισμάτων ἐντομοκτόνων.

Ἄφ' ἐτέρου ἐργάζονται ὅπως ἀπαλλάξωσιν ὀλόκληρον τὴν πόλιν καὶ τὰ περίχωρα ἐκ τῶν στασίμων ὑδάτων, ἐντὸς τῶν ὁποίων, ὡς γνωστόν, διατρέφονται οἱ κωνῶπες κατὰ τὰ πρῶτα στάδια τῆς διαπλάσεως αὐτῶν. Εἰς δὲ τὰ ὕδατα τὰ μὴ δυνάμενα ν' ἀποξηρανθῶσι ρίπτουσιν ὀλίγον πετρελαῖον, ὅπερ ἐπιπλέει καὶ φρονεῖ τὰς νύμφας τῶν ἐν τῷ ὕδατι κωνώπων, ὡς ἐμποδίζον τὴν ἀναπνοὴν αὐτοῦ. Εἰς τὴν Ἀβάναν ὑπάρχει σῶμα ἐξ 100 ἀνδρῶν ἐνασχολούμενον εἰς τὴν ἐξάντωσησιν τῶν κωνώπων. Τὰ δεξιόποτελέσματα ὑπῆρξαν θαυμάσια· διότι ἐνῶ πρὸ τοῦ 1901 κατὰ τὸ θέρος πάντοτε ἐπεκράτει ὁ κίτρινος πυρετός, κατὰ τὸν Ἰανουάριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους συνέβησαν 23 κρούσματα καὶ ἑπτὰ θάνατοι, τὸν Φεβρουάριον ἤρξατο ἡ καταδίωξις καὶ εἰς τὸν αὐτὸν μῆνα περιωρίσθησαν εἰς 8, ὧν τὰ 5 θανατηφόρα· τὸν Μάρτιον εἰς 2, τὸν Ἀπρίλιον 2, τὸν Μάιον 4, τὸν Ἰούνιον, μὴ δὲ ἔν. Τὸν Σεπτέμβριον συνέβησαν 2 θάνατοι, ἐνῶ κατὰ τὰ προηγούμενα ἔτη ὁ μέσος ὄρος ἦτο 70 κατὰ τὸν μῆνα τοῦτον.

Μετὰ τοῦ κιτρίνου πυρετοῦ ἡλαττώθη σημαντικῶς καὶ ὁ ἐλώδης ὁ διὰ τῶν ἀνωφελῶν κωνώπων μεταδιδόμενος, ἐπισυμβάντων κατὰ τὸν Σεπτέμβριον 11 θανάτων ἀντὶ τῶν 32 τῶν προηγούμενων ἔτων.

Τὰ θαύματα τῆς χειρουργικῆς

Ἀληθινὰ θαύματα δύνανται νὰ ὀνομασθοῦν τὰ πειράματα, εἰς ἃ προέβη τελευταῖον ὁ σοφὸς Αὐστριακὸς φυσιολόγος καὶ χειρουργὸς Οὐλμαν. Οὗτος, ἀπὸ σκύλλους, τοὺς ὁποίους προηγούμενως ἀπενάρκωσεν, ἀπέκοψε τοὺς νεφροὺς καὶ τοὺς μετόπισεν εἰς ἄλλο μέρος τοῦ σώματός των, εἰς τὸν λαιμὸν ἐπὶ παραδείγματι, φροντίσας μόνον νὰ τοὺς θέσῃ εἰς συγκοινωνίαν μετὰ τῆς κυκλοφορίας τοῦ αἵματος. Τὸ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ὅτι οἱ σκύλλοι ἐξηκολούθησαν νὰ ἔχωσι καλῶς, διότι οἱ μετατοπισθέντες νεφροὶ τῶν ἐξηκολούθησαν κανονικῶς ἐπιτελοῦντες τὴν φυσιολογικὴν αὐτῶν λειτουργίαν. Ἐπίσης ἐπέτυχεν ὁ εἰρημένος χειρουργὸς νὰ ἐξαίρεσῃ τοὺς νεφροὺς σκύλλου καὶ νὰ τοὺς μεταφυτεύσῃ εἰς τὸ σῶμα ἄλλου σκύλλου. Κατόπιν τῶν ἐπιτυχῶν τούτων πειραμάτων δὲν μένει ἄλλο παρὰ νὰ καταστῇ δυνατὴ ἡ τοιαύτη μεταφύτευσις τῶν νεφρῶν ἀπὸ ἐνὸς εἶδους ζῶων εἰς ἄλλο. Πιθανὸν νὰ ἐπιτευχθῇ σὺν τῷ χρόνῳ καὶ τοῦτο. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει αἱ ἀνιάτοι νεφρικοὶ παθήσεις τοῦ ἀνθρώπου θὰ θεραπεύωνται ἀπλοῦστατα, ἐκτεμνομένου ἀπ' αὐτοῦ τοῦ πάσχοντος ὄργανου καὶ ἀντικαθισταμένου δι' ὑγιεοῦς τοιούτου. ὅπερ θὰ λαμβάνεται ἀπὸ ζῶου ἐγγύτατα ἐν τῇ ζωολογικῇ κλίμακῃ πρὸς τὸν ἄνθρωπον εὐρίσκειμένου.